

საქართველოს პარლამენტის დადგენილება

რუსეთის ფედერაციის მხრიდან საქართველოს ტერიტორიული მთლიანობის ხელყოფის მიზნით განხორციელებული სამხედრო აგრესიისა და სხვა ქმედებების შემსწავლელი საქართველოს პარლამენტის დროებითი კომისიის დასკვნის შესახებ

საქართველოს პარლამენტის რეგლამენტის 83-ე მუხლის მე-4 პუნქტის შესაბამისად

საქართველოს პარლამენტი ადგენს:

1. ცნობად იქნეს მიღებული რუსეთის ფედერაციის მხრიდან საქართველოს ტერიტორიული მთლიანობის ხელყოფის მიზნით განხორციელებული სამხედრო აგრესიისა და სხვა ქმედებების შემსწავლელი საქართველოს პარლამენტის დროებითი კომისიის დასკვნა.
2. დაევალოს საქართველოს საგარეო საქმეთა სამინისტროს, კომისიის დასკვნა გაუგზავნოს შესაბამის საერთაშორისო ორგანიზაციებს, საქართველოში აკრედიტებულ საერთაშორისო ორგანიზაციებისა და სახელმწიფოების დიპლომატიურ წარმომადგენლობებს, საქართველოში კონფლიქტთან დაკავშირებით ფაქტების დამდგენ დამოუკიდებელ საერთაშორისო მისიას.
3. ეს დადგენილება ამოქმედდეს გამოქვეყნებისთანავე.

საქართველოს პარლამენტის
თავმჯდომარე

დავით ბაქრაძე

თბილისი,
2008 წლის 19 დეკემბერი.

რუსეთის ფედერაციის მხრიდან საქართველოს ტერიტორიული
მთლიანობის ხელყოფის მიზნით განხორციელებული სამხედრო აგრესიისა
და სხვა ქმედებების შემსწავლელი საქართველოს პარლამენტის დროებითი
კომისია

დ ა ს კ ვ ნ ა

საქართველო
2008

შესავალი

“რუსეთის ფედერაციის მხრიდან საქართველოს ტერიტორიული მთლიანობის ხელყოფის მიზნით განხორციელებული სამხედრო აგრესიისა და სხვა ქმედებების შემსწავლელი საქართველოს პარლამენტის დროებითი კომისია” საქართველოს პარლამენტის დადგენილებით შეიქმნა.

კომისიამ შეისწავლა საქართველოში რუსეთის ფედერაციის მხრიდან განხორციელებული აგრესიის შედეგად 2008 წლის აგვისტომდე და აგვისტოში – რუსული სამხედრო ინტერვენციის პერიოდში – განვითარებული მოვლენები.

ფაქტების დასადგენად და ინფორმაციის მისაღებად კომისიამ ჩაატარა მოსმენები. დიდი საჯარო ინტერესიდან გამომდინარე, მოსმენები იყო ღია. კომისიის სხდომები პირდაპირ ეთერში გადაიცემოდა. სახელმწიფო საიდუმლოების დაცვის ინტერესებიდან გამომდინარე, სხდომათა ნაწილი დახურულ რეჟიმში ჩატარდა.

კომისიის შეკითხვებს 22-მა მაღალი სამოქალაქო და სამხედრო თანამდებობის პირმა უპასუხა. კომისიასთან თანამშრომლობისთვის მზადყოფნა საქართველოს პრეზიდენტმაც გამოთქვა და უპასუხა კომისიის შეკითხვებს.

კომისიამ მოუსმინა შემდეგ თანამდებობის პირებს (მოსმენების ქრონოლოგიის მიხედვით):

1. გელა ბეჟუაშვილს (საგარეო დაზვერვის სპეციალური სამსახურის უფროსი);
2. ეკატერინე ტყეშელაშვილს (საგარეო საქმეთა მინისტრი);
3. თეიმურაზ იაკობაშვილს (სახელმწიფო მინისტრი რეინტეგრაციის საკითხებში);
4. ალექსანდრე ლომაიას (ეროვნული უშიშროების საბჭოს მდივანი);
5. მამუკა ყურაშვილს (სამშვიდობო ოპერაციების შტაბის უფროსი);
6. ზაზა გოგავას (საქართველოს შეიარაღებული ძალების გაერთიანებული შტაბის უფროსი);
7. დავით ტყეშელაშვილს (სახელმწიფო მინისტრი რეგიონალური მართვის საკითხებში);
8. ზაზა გოგავას (სახელმწიფო რწმუნებული – გუბერნატორი სამეგრელო-ზემო სვანეთის მხარეში);
9. ვლადიმერ ვარძელაშვილს (სახელმწიფო რწმუნებული – გუბერნატორი შიდა ქართლის მხარეში);
10. ალექსანდრე კვიციანიას (შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის მინისტრი);
11. ლადო გურგენიძეს (საქართველოს ყოფილი პრემიერ-მინისტრი);
12. გიორგი უგულავას (ქალაქ თბილისის მერი);
13. დიმიტრი სანაკოვეს (ყოფილი სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური რეგიონის ტერიტორიაზე დროებითი ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული

ადმინისტრაციის ხელმძღვანელი (შემდგომში დროებითი ადმინისტრაციის ხელმძღვანელი));

13. მალხაზ აქიშბაიას (აფხაზეთის ავტონომიური რესპუბლიკის მთავრობის თავმჯდომარე);
14. ეკატერინე შარაშიძეს (ეკონომიკური განვითარების მინისტრი);
15. დავით ბაქრაძეს (საქართველოს პარლამენტის თავმჯდომარე);
16. ერასტი კიწმარიშვილს (საქართველოს ყოფილი საგანგებო და სრულუფლებიანი ელჩი რუსეთის ფედერაციაში);
17. გიორგი ბოკერიას (საგარეო საქმეთა მინისტრის პირველი მოადგილე);
18. ივანე მერაბიშვილს (შინაგან საქმეთა მინისტრი);
19. გრიგოლ ვაშაძეს (საგარეო საქმეთა მინისტრის ყოფილი მოადგილე);
20. დავით კეზერაშვილს (თავდაცვის მინისტრი);
21. მიხეილ სააკაშვილს (საქართველოს პრეზიდენტი).

გარდა მოსმენებისა, ინფორმაციის წყაროდ კომისიამ გამოიყენა საერთაშორისო, ქართული და რუსული მასმედიის მასალები და პუბლიკაციები, აგრეთვე ავტორიტეტული საერთაშორისო არასამთავრობო ორგანიზაციების ანგარიშები.

მოსმენების შემდეგ ხდებოდა თანამდებობის პირთაგან მათ უწყებებში არსებული შესაბამისი დოკუმენტაციის გამოთხოვა.

წარმოდგენილი ანგარიში შემდეგ ასპექტებს მოიცავს:

- მოვლენების განვითარება რუსეთის ფედერაციის სამხედრო აგრესიამდე და მას შემდეგ;
- კონფლიქტის მშვიდობიანი მოგვარების მიზნით წარმოდგენილი სამშვიდობო ინიციატივები;
- სამხედრო აგრესიის მასშტაბი;
- საქართველოს ხელისუფლების მოქმედება ომის დროს და გამოვლენილი ხარვეზები;
- რეკომენდაციები.

მოვლენების განვითარება

რუსეთის ფედერაციის აგრესია საქართველოს სუვერენიტეტისა და ტერიტორიული მთლიანობის წინააღმდეგ 2008 წლის აგვისტოში არ დაწყებულა. 2008 წლის აგვისტოსთვის რუსეთის ფედერაცია და მისი სამხედრო-პოლიტიკური პროტექტორატის ქვეშ მოქმედი უკანონო დე ფაქტო რეჟიმები უკვე აკონტროლებდნენ საქართველოს ტერიტორიის მნიშვნელოვან ნაწილებს აფხაზეთის ავტონომიურ რესპუბლიკაში და ყოფილ სამხრეთ ოსეთის ავტონომიურ ოლქში.

2004 წლამდე

მე-20 საუკუნის 80-იანი წლების ბოლოს ვარშავის ხელშეკრულების სახელმწიფოებში, მათ შორის, საბჭოთა კავშირის რესპუბლიკებში, აქტიურად გაიშალა ანტისაბჭოთა და ანტიკომუნისტური მოძრაობა. 1990 წლის ოქტომბერში საქართველოში 70 წლის შემდეგ პირველად ჩატარდა მრავალპარტიული არჩევნები უმაღლეს საკანონმდებლო ორგანოში – უზენაეს საბჭოში, რომლებშიც მმართველი კომუნისტური პარტია დამარცხდა. 1991 წლის 31 მარტს საქართველოს მთელ ტერიტორიაზე, მათ შორის, აფხაზეთის ასსრ-ში და ყოფილ სამხრეთ ოსეთის ავტონომიურ ოლქში საქართველოს დამოუკიდებლობის საკითხზე ჩატარდა რეფერენდუმი. რეფერენდუმზე მოსულ მოქალაქეთა 98%-მა მხარი დაუჭირა საქართველოს დამოუკიდებლობას. ამის შედეგად უზესაესმა საბჭომ მიიღო საქართველოს სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის აღდგენის აქტი.

აფხაზეთი

1992 წლის აგვისტოში რკინიგზის გამუდმებული ძარცვისაგან¹ დაცვის და მძევლად აყვანილი სახელმწიფო საბჭოს წევრების გათავისუფლების მიზნით, აფხაზეთის ავტონომიური რესპუბლიკის ხელმძღვანელობასთან შეთანხმებით, სამთავრობო ძალები შევიდნენ აფხაზეთის ტერიტორიაზე. რუსეთის ფედერაციის პროვოცირებით უკანონო აფხაზურმა დანაყოფებმა ცეცხლი გაუხსნეს სამთავრობო ნაწილებს. ამის შემდეგ, დაახლოებით ერთი წლის განმავლობაში მიმდინარეობდა შეიარაღებული კონფლიქტი, რომელშიც აქტიურ მონაწილეობას იღებდნენ რუსეთის ფედერაციის ტერიტორიიდან გადმოსული არაფორმალური შენაერთები, ასევე რეგულარული არმია², მათ შორის, სამხედრო ავიაცია³.

აქტიური სამხედრო დაპირისპირების პერიოდში, რუსეთის ფედერაციის გარანტიით, ცეცხლის შეწყვეტის შესახებ ხელშეკრულება სამჯერ გაფორმდა. შეთანხმების

¹ იხ. დანართი 1

² GEORGIA/ABKHAZIA: VIOLATIONS OF THE LAWS OF WAR AND RUSSIA'S ROLE IN THE CONFLICT, Rights Watch, Vol. 7, No. 7, March 1995, URL: <http://www.hrw.org/legacy/reports/1995/Georgia2.htm>

³ Georgia Shoots Down a Russian Plane, New York Times, March 20, 1993, URL: <http://query.nytimes.com/gst/fullpage.html?res=9F0CE7DE1331F933A15750C0A965958260>

პირობების თანახმად სამთავრობო ჯარები ტოვებდნენ გარკვეულ ტერიტორიას (ერთხელ ქალაქი გაგრა, ორჯერ ქალაქი სოხუმი). ბოლო ყველაზე დიდი მასშტაბის შეთანხმება ქ. სოჰში რუსეთის ფედერაციის გარანტიებით 1993 წლის 27 ივლისს დაიდო. შეთანხმების თანახმად, ქართულმა მხარემ ავტონომიური რესპუბლიკის ტერიტორიიდან პრაქტიკულად მთელი მძიმე ტექნიკა და არტილერია გამოიყვანა. ქ. სოხუმსა და რეგიონის სხვა დასახლებებში დაბრუნდა მშვიდობიანი მოსახლეობის მნიშვნელოვანი ნაწილი, განახლდა სასწავლო პროცესი სკოლებსა და უმაღლეს სასწავლებლებში.⁴ პარალელურად რუსული და აფხაზური მხარეები აქტიურად იარაღდებოდნენ და ემზადებოდნენ ომის განახლებისათვის. 1993 წლის სექტემბერში, ყოველგვარი წინაპირობის, პროვოკაციის ან მიზეზიზის გარეშე, რუსეთის ფედერაციის შეიარაღებული ძალების ნაწილების უშუალო მონაწილეობით,⁵ დე-ფაქტო რეჟიმის ბანდ ფორმირებებმა წამოიწყეს შეტევა, რაც ათი დღის შემდეგ ქ. სოხუმის დაცემით და აფხაზეთის ავტონომიური რესპუბლიკიდან ომამდელი მოსახლეობის 75%-ის გამოძევებით დასრულდა. მყარი მტკიცებულებები მოწმობს რომ აღნიშნულმა ფორმირებებმა, რუსეთის ფედერაციის შეიარაღებული ძალების ნაწილებმა და რუსეთის ფედერაციის უშუალო მონაწილეობით მისივე მოქალაქეებისგან შემდგარმა „მოხალისეთა“ დანაყოფებმა სამოქალაქო პირების და სამხედრო ტყვეების მიმართ არაერთი სამხედრო დანაშაული ჩაიდინეს.⁶ ამავე დროს, ცეცხლის შეწყვეტის შესახებ სამივე შეთანხმება რუსეთის ფედერაციის უშუალო წაქეზებითა და მონაწილეობით დაირღვა დე-ფაქტო რეჟიმის წარმომადგენლების მიერ.

სამხედრო კონფლიქტის შედეგად, დაახლოებით 400,000 ადამიანი, ე.ი. აფხაზეთის ავტონომიური რესპუბლიკის ომამდელი მოსახლეობის 75%-ი გამოძევებულ იქნა საკუთარი სახლებიდან. მათ შორის უმრავლესობას (დაახ. 250,000) ეთნიკური

⁴ მძიმე ტექნიკის გაყვანისათვის, საქართველომ რუსეთის ფედერაციას გემების ქირის საფასურიც კი გადაუხადა.

⁵ Баеанец Виктор Николаевич, *Генштаб Без Тайн* (Варгиус: Москва, 1999) URL:

<http://militera.lib.ru/research/baranets1/index.html> აღნიშნულ გამოცემაში, რუსეთის გენშტაბის საინფორმაციო-ანალიტიკური სამსახურის ყოფილი უფროსი ვიქტორ ბარანეცი აღნიშნავს, რომ ქართული მხარის ბრალდებების უარყოფა გუდაუთის ბაზიდან აფხაზური მხარისათვის იარაღის მიწოდების, ომში რუსული საჰაერო-სადესანტო ბრიგადის უშუალო მონაწილეობისა და რუსეთის სამხედრო ავიაციის გამოყენების შესახებ „შეუძლებელი იყო.“ მაგალითისთვის, იგი დეტალურად აღწერს გუდაუთის ბაზიდან იარაღის „მოპარვის“ ინსცენირების და სამხედრო ავიაციის საქართველოს წინააღმდეგ გამოყენების მრავალ შემთხვევას. მხოლოდ რუსეთის საჰაერო სადესანტო ჯარების 345-ე პოლკმა ერთ კონკრეტულ ბრძოლაში აფხაზეთის ტერიტორიაზე 24 მებრძოლი დაკარგა, რომელთაგან ერთ-ერთი ვიტალი ვოლფი, საქართველოს წინააღმდეგ ბრძოლისათვის „რუსეთის გმირის“ ორდენით დაჯილდოვდა, რაც აღნიშნული ნაწილის ოფიციალურ საიტზეც დასტურდება. URL:

<http://www.combat345.ru/biography0310.html>. აფხაზეთის ომში საქართველოს წინააღმდეგ მონაწილეობას არ მალავს არც მაშინდელი ერთ-ერთი ყველაზე ოდიოზური ფიგურა, გენერალი ალექსეი სიგუტკინი. დღეისათვის რუსეთის დუმის წევრი პსკოვიდან და დუმის თავდაცვის და უშიშროების კომიტეტის თავმჯდომარის მოადგილე, სიგუტკინი ოფიციალურ ბიოგრაფიაში ამაყად აღნიშნავს „მონაწილეობა აფხაზეთის ომში.“ იხ. გენერალ სიგუტკინის ოფიციალური ვებ გვერდი URL: <http://www.sigutkin.ru/biography>

⁶ Kevin Fedarko, J.F.O. McAllister/Washington and Yuri Zarakhovich/Sukhumi, „Siege of Sukhumi“ *TIMES*, 04.10.1993, URL: <http://www.time.com/time/magazine/article/0,9171,979327,00.html> აგრეთვე იხ. Svetlana Chervonnaya, *Conflict in The Caucasus: Georgia, Abkhazia and Russian Shadow*, (Gothic Images: Glastonbury, 1996); Svante Cornel, *Small Nations and Great Powers: A Study of Ethnopolitical Conflict in Caucasus* (Curzon: London, 2000).

ქართველი შეადგენდა, მაგრამ რეპრესია შეეხო ასევე სომეხებს, ბერძნებს, ესტონელებს, ებრაელებსა და უკრაინელებს.⁷ დაღუპული სამოქალაქო პირების რაოდენობის შეფასებები მერყეობს 10,000-დან 30,000-მდე.⁸ მნიშვნელოვანია აღინიშნოს, რომ 1993 წლის შემოდგომა მოვლენები სრულმასშტაბიან ეთნიკურ წმენდად არის აღიარებული ევროპის უსაფრთხოებისა და თანამშრომლობის ორგანიზაციის (ეუთო) სახელმწიფო მეთაურთა სამიტებზე სამჯერ (ბუდაპეშტი 1994, ლისაბონი 1996 და სტამბოლი 1999) მათ შორის რუსეთის ფედერაციის მიერ. ეთნიკური წმენდა და ლტოლვილებისა და იძულებით გადაადგილებული პირების დაბრუნების უფლება აგრეთვე აღიარებულია გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის (გაერო) უშიშროების საბჭოს არაერთი რეზოლუციით და გენერალური ასამბლეის 2008 წლის 15 მაისს მიღებული რეზოლუციით.

1994 წლის 4 აპრილს მოსკოვში ქართულმა და აფხაზურმა მხარეებმა ხელი მოაწერეს შეთანხმებას დევნილთა დაბრუნების შესახებ⁹. მოლაპარაკებებს შუამავლობდნენ რუსეთის ფედერაცია და გაეროს ლტოლვილთა უმაღლესი კომისარი.

1994 წლის 15 აპრილს მოსკოვში მიღებულ იქნა დეკლარაცია "დამოუკიდებელ სახელმწიფოთა თანამეგობრობის მონაწილე სახელმწიფოების სუვერენიტეტის, ტერიტორიული მთლიანობისა და საზღვრების ხელშეუხებლობის დაცვის შესახებ". დოკუმენტი ითვალისწინებს მხარეების მიერ ტერიტორიული მთლიანობის, სუვერენიტეტის, საშინაო საქმეებში ჩაურევლობის, ასევე სამხედრო ზეწოლის გამოყენებლობის პრინციპებს. ამავე პრინციპებს განამტკიცებს დამოუკიდებელ სახელმწიფოთა თანამეგობრობაში მშვიდობისა და სტაბილურობის მხარდაჭერის შესახებ 1995 წლის 10 თებერვალს ქალაქ ალმათიში ხელმოწერილი მემორანდუმი.

1994 წლის 14 მაისს მოსკოვში ქართულმა და აფხაზურმა მხარეებმა ხელი მოაწერეს შეთანხმებას ცეცხლის შეწყვეტის და მხარეთა დაშორიშორების შესახებ. ამ დოკუმენტით მშვიდობის შენარჩუნების ფუნქცია მიენიჭა დამოუკიდებელ სახელმწიფოთა თანამეგობრობის (დსთ) სამშვიდობო ძალებს (რეალურად მათ შემადგენლობაში მხოლოდ რუსეთის ფედერაციის შეიარაღებული ნაწილები იყვნენ). სამშვიდობო ძალების მანდატში შედიოდა:

1. ცეცხლის შეწყვეტის მონიტორინგის განხორციელება;
2. იძულებით გადაადგილებულ პირთა უსაფრთხო და კანონიერი დაბრუნების ხელშემწყობი პირობების შექმნა;
3. აღნიშნული ღონისძიებების განხორციელება საქართველოს ტერიტორიული მთლიანობის დაცვით.

1996 წლის 19 იანვარს დსთ-ის სახელმწიფოების მეთაურთა საბჭომ მიიღო გადაწყვეტილება აფხაზეთში, საქართველო კონფლიქტის დარეგულირების შესახებ.

⁷ C. Dale "The Dynamics and Challenges of Ethnic Cleansing: The Georgia—Abkhazia Case," *Refugee Survey Quarterly*. 1997; Issue 16 pp. 77-109. აგრეთვე Dov Lynch, *The Conflict in Abkhazia, Dilemmas in Russian 'Peacekeeping' policy* (London: The Royal Institute of International Affairs, 1998) გვ.15

⁸ Bruno Coppieters, David Darchiashvili, Natela Akaba eds, *Federal Practice: Exploring Alternatives for Georgia and Abkhazia* (Brussels: VUB University Press, 1999) გვ. 32

⁹ იხ. დანართი 2

აღნიშნული დოკუმენტის მიხედვით, დსთ-ის წევრი ქვეყნები გამობენ აფხაზთა მხარის დესტრუქციულ პოზიციას, რომელიც ხელს უშლის კონფლიქტის მოგვარებას და ლტოლვილთა და ადგილნაცვალ პირთა უსაფრთხო და ღირსეულ დაბრუნებას, აღკვეთენ კონფლიქტის ზონაში შეიარაღების, სამხედრო ტექნიკისა თუ მოწყობილობების შეტანას, არ დაუშვებენ საკუთარი მოქალაქეების გაგზავნას კონფლიქტის ზონაში იქ მოქმედ ნებისმიერ სამხედრო ფორმირებაში მონაწილეობის მისაღებად, არ განახორციელებენ სავაჭრო-ეკონომიკურ, ფინანსურ, სატრანსპორტო და სხვა ოპერაციებს აფხაზთა მხარის ხელისუფლებასთან, არ დაამყარებენ ოფიციალურ კონტაქტებს აფხაზეთის ტერიტორიაზე არსებული სტრუქტურების წარმომადგენლებთან ან თანამდებობის პირებთან.

რეინტეგრაციის საკითხებში სახელმწიფო მინისტრის აპარატის ინიციატივით, 1993 წლიდან 2008 წლის მარტამდე პერიოდში გაეროს უშიშროების საბჭომ მიიღო 38 რეზოლუცია, გაეროს გენერალურმა მდივანმა გააკეთა 70-ზე მეტი მოხსენება საქართველოს შესახებ, რომელშიც ცალსახად აღნიშნულია საქართველოს ტერიტორიული მთლიანობის ურღვევობა, დევნილთა დაბრუნების და ქონებრივი უფლებები. თუმცა სოხუმის დე ფაქტო და ასევე რუსეთის ფედერაციის წარმომადგენლები ახდენდნენ საერთაშორისო ინსტიტუტების, მათ შორის, გაეროს ძალისხმევის იგნორირებას კონფლიქტის მშვიდობიანი მოგვარების კუთხით¹⁰.

ცხინვალის რეგიონი

საქართველოს რესპუბლიკის კომუნისტურმა ხელმძღვანელობამ მიიღო ქართული ენის სახელმწიფო პროგრამა საქართველოს მთელი ტერიტორიისთვის. ამან გამოიწვია ანტიქართული გამოსვლების ტალღა ცხინვალის რეგიონში 1989 წლის აგვისტოში. საქართველოს სხვადასხვა რეგიონიდან ჩამოსულმა დაახლოებით 15 ათასმა მოქალაქემ მოაწყო საპასუხო აქცია ქალაქ ცხინვალთან. ქალაქის მისადგომებთან მათ გზა გადაუღობეს ოსმა შეიარაღებულმა პირებმა და საბჭოთა არმიის მე-8 პოლკის სამხედროებმა. შეტაკებას მოჰყვა პირველი მსხვერპლი: 6 ადამიანი დაიღუპა, 27 ცეცხლსასროლი იარაღით დაიჭრა და 140 საავადმყოფოში იქნა მოთავსებული. 1989 წლის ოქტომბრიდან საპროტესტო გამოსვლები გაძლიერდა.

სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური ოლქის სახალხო დეპუტატთა საბჭოს 1990 წლის 20 სექტემბრის გადაწყვეტილებით, სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური ოლქი გარდაიქმნა "სამხრეთ ოსეთის საბჭოთა დემოკრატიულ რესპუბლიკად." 1990 წლის 22 ნოემბერს საქართველოს რესპუბლიკის ახლადარჩეულმა უზენაესმა საბჭომ გააუქმა აღნიშნული გადაწყვეტილება ოლქის ე.წ. სამხრეთ ოსეთის დემოკრატიულ რესპუბლიკად გარდაქმნის შესახებ. მოგვიანებით 1990 წლის 11 დეკემბერს საქართველოს ცენტრალურმა ხელისუფლებამ გააუქმა სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური ოლქი ორი არგუმენტის საფუძველზე: 1) ოლქის შექმნა 1922 წელს მოხდა ადგილობრივი ქართული მოსახლეობის ნების საწინააღმდეგოდ და საქართველოს საზიანოდ; 2) რომ დანარჩენ საქართველოში მცხოვრები ეთნიკური ოსების რაოდენობა მნიშვნელოვნად აღემატებოდა ავტონომიური ოლქის ფარგლებში მცხოვრებ ეთნიკურ ოსთა

¹⁰ რეინტეგრაციის საკითხებში სახელმწიფო მინისტრის აპარატის ვებ-გვერდი URL: http://www.smr.gov.ge/ge/abkhazia/conflict_chronology

რაოდენობას. ამავე დროს, კონფლიქტის გამომწვევ ძირითად მიზეზს შეადგენდა ერთი მხრივ საქართველოს დაუფარავი სწრაფვა გამოყოფოდა საბჭოთა კავშირს და ხოლო მეორეს მხრივ სსრკ-ს ხელმძღვანელობის მტკიცე გადაწყვეტილება არ დაეშვა საქართველოს დამოუკიდებლობა.

1991 წლის იანვრიდან ცხინვალის რეგიონის ტერიტორიაზე შეყვანილ იქნა შინაგანი ჯარის ნაწილები, რამაც ბიძგი მისცა საომარი მოქმედებების დაწყებას. მცირე ინტენსივობის კონფლიქტი რამდენიმე თვეს გაგრძელდა და 1,000-ზე მეტი ადამიანის სიცოცხლე შეიწირა ორივე მხრიდან.

1992 წლის 24 ივნისს საქართველოსა და რუსეთის ფედერაციას შორის დაიდო დაგომისის ხელშეკრულება, რომლის ძირითადი დანიშნულება იყო ცეცხლის შეწყვეტის უზრუნველყოფა. გარდა ამისა, კონფლიქტის ზონა დაიყო კონტროლის ზონებად; დაფუძნდა შერეული საკონტროლო კომისია(შსკ), რომლის შემადგენლობაში შევიდა საქართველოს, "სამხრეთ ოსეთის", რუსეთის ფედერაციის, ჩრდილოეთ ოსეთის წარმომადგენლები. შსკ-ს მუშაობაში მონაწილეობდა ეუთო. ასევე შეიქმნა შერეული სამშვიდობო ძალები ქართული, ოსური და რუსული კონტინგენტის შემადგენლობით. შერეული სამშვიდობო ძალების (შსძ) სარდლად დაინიშნა რუსი გენერალი.

2004 წლამდე ორივე კონფლიქტის რეგიონში ვითარება არასტაბილური რჩებოდა. მიუხედავად რუსი სამშვიდობო ძალების ადგილზე ყოფნისა, არ წყდებოდა მკვლელობა, ადამიანთა გატაცება, მათი უფლებებისა და თავისუფლებების სისტემატური შელახვა. პერმანენტულად ხორციელდებოდა თავდასხმები ქართულ სოფლებზე, სამოქალაქო მოსახლეობასა და სამართალდამცავ ორგანოებზე. შინაგან საქმეთა სამინისტროს ინფორმაციით¹¹:

- ცხინვალის რეგიონში 1992 წლიდან 2008 წლის 8 აგვისტომდე, რუსული სამშვიდობო ძალების პასუხისმგებლობის ზონაში საერთო ჯამში დაიღუპა 150-მდე მშვიდობიანი მოქალაქე და სამართალდამცავი;
- აფხაზეთის ტერიტორიაზე რუსული სამშვიდობო ძალების პასუხისმგებლობის ზონაში 1994 წლიდან 2007 წლის ჩათვლით მოხდა 991 მკვლელობა, 294 სხეულის დაზიანება, 1527 გატაცება, 223 სახლი დაწვა, 21 გაუპატიურება, 716 თავდასხმა სამართალდამცავი ორგანოების წარმომადგენლებზე.

კომისიის აზრით მოცემული სტატისტიკა ვერ იქნება სრული, ვინაიდან საქართველოს სამართალდამცავი ორგანოების მიერ ინფორმაციის მოპოვების შესაძლებლობა ამ ტერიტორიებზე მნიშვნელოვნად შეზღუდულია. ამავე დროს არსებობს ვარაუდის საფუძველი, რომ თავად რუსი სამშვიდობოების ინტერესში შედიოდა მსგავსი ფაქტების დამალვა.

რუსეთის უშუალო ჩარევით, ხელისუფლებას ჩამოაცილეს საქართველოსადმი ლიბერალურად განწყობილი ლუდვიგ ჩიბიროვი. მოსკოვის დახმარებით, თვითგამოცხადებულ რესპუბლიკას სათავეში ჩაუდგა ედუარდ კოკოითი.

¹¹ იხ. დანართი 3

რუსეთის ფედერაციის მხრიდან პასპორტების დარიგება

2002 წლიდან აფხაზეთისა და ე. წ. სამხრეთ ოსეთის ტერიტორიებზე დაიწყო რუსეთის ფედერაციის მოქალაქეობის მინიჭება და რუსული პასპორტების მასობრივი, ფორსირებული დარიგება. ეს პროცესი ხორციელდებოდა როგორც საერთაშორისო სამართლის, ისე თავად რუსეთის ფედერაციის კანონმდებლობის დარღვევით:

- პასპორტები არ გაიცემოდა საქართველოს მიერ აკრედიტებული საკონსულო დაწესებულებების მიერ;
- ირღვეოდა რუსეთის ფედერაციის კანონმდებლობით მოქალაქეობის მინიჭებისათვის დადგენილი ვადები. "რუსეთის ფედერაციის მოქალაქეობის შესახებ" ფედერალური კანონი¹² ადგენს რუსეთის მოქალაქეობის მიღების გამარტივებულ წესებს. კერძოდ, აღნიშნული კანონის მე-14 მუხლის პირველი პუნქტის "ბ" ქვეპუნქტის თანახმად რუსეთის ფედერაციის მოქალაქეობის მიღების შედავითანი რეჟიმი ვრცელდება იმ პირებზე, რომლებსაც გააჩნდათ სსრკ-ის მოქალაქეობა, ცხოვრობდნენ და ცხოვრობენ იმ სახელმწიფოებში, რომლებიც შედიოდნენ სსრკ-ს შემადგენლობაში, მაგრამ არ მიუღიათ ამ სახელმწიფოების მოქალაქეობა და ამის შედაგად რჩებიან მოქალაქეობის არმქონე პირებად.

აღსანიშნავია, რომ "საქართველოს მოქალაქეობის შესახებ" საქართველოს ორგანული კანონის თანახმად (25.03.1993) აფხაზეთის ავტონომიური რესპუბლიკის მოსახლეობის აბსოლუტური უმრავლესობა ითვლება საქართველოს მოქალაქეებად, რადგან მათ მოქალაქეობის შესახებ კანონის მიღებიდან ექვსი თვის ვადაში არ განუცხადებიათ უარი საქართველოს მოქალაქეობაზე.

შესაბამისად აფხაზეთში მცხოვრებ მოსახლეობაზე რუსეთის მოქალაქის პასპორტების გაცემა უკანონოა, რადგან არცერთ მათგანს არ წარუდგენია საბუთი, რომ არ მიუღია საქართველოს მოქალაქეობა.

ამავე დროს, ამგვარი პასპორტიზაცია არის რუსეთსა და ევროპის კავშირის შორის გაფორმებული ვიზების გამარტივების შესახებ ხელშეკრულების პირდაპირი დარღვევა. აღნიშნული შეთანხმება არეგულირებს რუსეთის ფედერაციის პასპორტების გაცემის წესს და ადგენს პასპორტების გამცემი დაწესებულებების ნუსხას, რომელშიც რასაკვირველია არ შედის სამხედრო უწყება. რუსეთის ფედერაციის ოფიციალური მონაცემებით დღეისთვის აფხაზეთის მოსახლეობა შეადგენს 220000-ს, რომლის 80% ფლობს რუსეთის პასპორტს, ხოლო "სამხრეთ ოსეთის" მოსახლეობა შეადგენს 100000-ს, რომლის 90% ფლობს რუსულ პასპორტს.

2004 წელი – 2008 წლის მარტი

2004 წლის მაის-ივნისში საქართველოს ხელისუფლებამ დაიწყო საპოლიციო ოპერაცია ცხინვალის რეგიონში ფართოდ გავრცელებული კონტრაბანდის წინააღმდეგ. ამის შედეგად მოხდა დაპირისპირება უკანონო ფორმირებებსა და საქართველოს შინაგან

¹² რუსეთის ფედერაციის კანონი მოქალაქეობის შესახებ 31.05.2002 N 62-ФЗ, URL: <http://www.consultant.ru/popular/civic/>

საქმეთა სამინისტროს ნაწილებს შორის. აღნიშნულმა ნაწილებმა აიღეს ორი მნიშვნელოვანი სიმაღლე ქალაქ ცხინვალის ირგვლივ – წვერიახოს და თლიაყანის. პარტნიორი სახელმწიფოების ხელშეწყობით დაიდო ცეცხლის შეწყვეტის შეთანხმება, რის შედეგადაც შინაგანმა ჯარმა უკან დაიხია და ზემოაღნიშნული პოზიციები გადასცა შერეულ სამშვიდობო ძალებს (მოგვიანებით ეს ტერიტორია შეთანხმების დარღვევით გადაეცა ოს ფორმირებებს). რუსეთის ფედერაციაში საქართველოს საგანგებო და სრულუფლებიანი ელჩის, ერასტი კიწმარიშვილის განცხადებით, იმ დროს საქართველოს ხელისუფლებიდან მხოლოდ საქართველოს შინაგან საქმეთა მინისტრი ირაკლი ოქრუაშვილი იყო სამხედრო მოქმედებების გაგრძელების მომხრე, თუმცა არც პრეზიდენტი სააკაშვილი და პრემიერ-მინისტრი ჟვანია და არც სხვა მაღალი თანამდებობის პირები მის პოზიციას არ დაეთანხმნენ¹³.

საქართველოს აღმასრულებელი ხელისუფლების განმარტებით, იმ პერიოდში გააქტიურდა რუსეთის დაზვერვის ოფიცრების და დე-ფაქტო რეჟიმის წარმომადგენლების ტერორისტული და დივერსიული აქტები:

- ელექტროგადამცემი ხაზების „ქართლი-2“-ისა და „ლიახვის“ აფეთქება სოფელ შავშვებთან 2004 წლის 9 ოქტომბერს¹⁴;
- აფეთქება სარკინიგზო მაგისტრალის „გრაკალი-მეტეხის“ მონაკვეთზე იმავე დღეს;
- აფეთქება ნავთობსადენის რადიოსადგურზე სოფელ ჭორჭანასთან 2004 წლის 17 ნოემბერს;
- 2005 წლის 1 თებერვალს ტერაქტი გორის პოლიციის შენობასთან, რომელსაც 3 პოლიციელის სიცოცხლე შეეწირა.

2005 წლის 6 დეკემბერს ლიუბლიანაში გამართულ ეუთოს მინისტრიალზე ეუთოს წევრმა 55-ვე ქვეყანამ, მათ შორის, რუსეთის ფედერაციამ, მხარი დაუჭირა საქართველოს პრეზიდენტის მიერ წარმოდგენილ სამშვიდობო გეგმას.

2006 წლის ოქტომბერში აფხაზეთის ტერიტორიიდან, კერძოდ, ტყვარჩელის რაიონიდან კოდორის ხეობის მიმართულებით ნასროლი იქნა „გრადის“ ტიპის სამი ჭურვი.

ყოფილი სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური ოლქის ტერიტორიაზე დროებითი ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული ერთეულის ადმინისტრაცია

2006 წლის 12 ნოემბერს ცხინვალში ერთდროულად ორი რეფერენდუმი და საპრეზიდენტო არჩევნები ჩატარდა.

პირველი რეფერენდუმი და არჩევნები ჩატარეს დე-ფაქტო რეჟიმის წარმომადგენლებმა ყოფილი ავტონომიური ოლქის მხოლოდ ნაწილში. მათში მონაწილეობა მიიღო მხოლოდ 52000-მდე ეთნიკურმა ოსმა (მათ შორის, 20000-მა ქ. ვლადიკავკაზში).

¹³ იხ. რუსეთის ფედერაციაში საქართველოს საგანგებო და სრულუფლებიანი ელჩის, ერასტი კიწმარიშვილის მიერ ეუთოს მინისტრიალზე კომისიისათვის მიცემული ჩვენების სტენოგრამა, URL: http://www.parliament.ge/index.php?lang_id=GEO&sec_id=1322&info_id=21493

¹⁴ Explosion Hits Transmission Line, URL: <http://www.civil.ge/eng/article.php?id=8025&search=კიწმარიშვილი-2>

მეორე რეფერენდუმი და არჩევნები კი ყოფილი ავტონომიური ოლქის მთელ ტერიტორიას მოიცავდა და მათში მონაწილეობა მიიღო როგორც ოსმა, ისე ქართველმა 54000-მდე ამომრჩეველმა.

“ალტერნატიულ” რეფერენდუმზე მოსახლეობის 95%-მა საქართველოს ფედერაციულ მოწყობაზე მოლაპარაკებების დაწყებას დაუჭირა მხარი, ხოლო “პრეზიდენტად” ყოფილი “პრემიერ-მინისტრი” და “თავდაცვის მინისტრი” დიმიტრი სანაკოევი აირჩია.

დიმიტრი სანაკოევი იწყებს მოლაპარაკებებს საქართველოს ხელისუფლებასთან კონფლიქტის მშვიდობიანად მოგვარების მიზნით. 2007 წლის მაისში პარლამენტის დადგენილებით ცხინვალის რეგიონში იქმნება დროებითი ადმინისტრაცია, რომლის ხელმძღვანელად ინიშნება ბატონი სანაკოევი.

2007 წლის 11 მარტს ზემო აფხაზეთში რუსეთის ფედერაციის საბრძოლო ვერტმფრენიდან მოხდა ტანკსაწინააღმდეგო ჭურვის გასროლა. დაზიანდა ადმინისტრაციული შენობა. საქართველოში გაეროს დამკვირვებელთა მისიის შეფასებით, სწორედ რუსეთის ფედერაციის ავიაცია შეიძლება ყოფილიყო ამ შეტევის განმახორციელებელი¹⁵.

2007 წლის 7 აგვისტოს საქართველოს ტერიტორიაზე შემოფრინდა რუსეთის ფედერაციის ორი ბომბდამშენი (სავარაუდოდ, სუ-24 ტიპის). მათ ჩამოაგდეს „ჰაერი-მიწა“ ტიპის რაკეტა წითელუბანში (საქართველოს დედაქალაქ თბილისიდან 65 კმ-ის დაშორებით).

ევროპაში ჩვეულებრივი შეიარაღების შესახებ ხელშეკრულების¹⁶ მოქმედების შეჩერება რუსეთის ფედერაციის მიერ

2007 წლის 14 ივლისს რუსეთის ფედერაციის პრეზიდენტის, ვლადიმერ პუტინის ბრძანებით შეჩერდა ევროპაში ჩვეულებრივი შეიარაღების შესახებ ხელშეკრულების მოქმედება. მიზეზად მოყვანილ იქნა რუსეთის ფედერაციის უსაფრთხოების უზრუნველსაყოფად მყისიერი ზომების მიღების საჭიროება. საფრთხედ დასახელდა პოლონეთსა და ჩეხეთში სარაკეტო თავდაცვის სისტემების განლაგება¹⁷.

ზემოაღნიშნული ხელშეკრულების მოქმედების შეჩერებამ საშუალება მისცა რუსეთის ფედერაციას, შეენარჩუნებინა სამხედრო ბაზა გუდაუთაში, ასევე არ შეეზღუდა სამხედრო კონტინგენტი ჩრდილოეთ კავკასიაში, საქართველოს ჩრდილოეთ საზღვართან. სწორედ ეს შეიარაღებული ნაწილები იქნა გამოყენებული საქართველოს წინააღმდეგ სამხედრო აგრესიის დროს.

შეიარაღებული დაჯგუფების განადგურება

¹⁵ UNOMIG Report on Kodori Attack, URL: <http://www.civil.ge/eng/article.php?id=15426>

¹⁶ ევროპაში ჩვეულებრივი შეიარაღების შესახებ ხელშეკრულება - 1990 წელს დადებული ხელშეკრულება, რომელიც შეზღუდვებს ევროპაში მძიმე შეიარაღების (ტანკი, საბრძოლო მანქანები, საარტილერიო დანადგარები, საბრძოლო თვითმფრინავები) რაოდენობაზე.

¹⁷ Russia suspends arms control pact, BBC NEWS Service, URL: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/1898690.stm>

2007 წლის 20 სექტემბერს საქართველოს შსს-ის სპეცდანიშნულების რაზმმა კოდორის ხეობაში გაანადგურა 10-კაციანი შეიარაღებული დაჯგუფება, რომელიც გეგმავდა ზემო აფხაზეთის დანარჩენ საქართველოსთან დამაკავშირებელ გზაზე თავდასხმას.

ორმხრივი სროლის დროს დაიღუპნენ დაჯგუფების მეთაური და მისი მოადგილე რომლებიც რუსეთის ფედერაციის შეიარაღებული ძალების შემადგენლობაში იყვნენ: იგორ მუზავატკინი¹⁸ და არტურ ზორინი¹⁹.

კონფლიქტის ესკალაცია 2008 წლის მარტიდან

2008 წლის მარტიდან რუსეთის ფედერაციის მიერ განხორციელებულმა მიზანმიმართული ღონისძიებების სპექტრმა კონფლიქტის ხელახალი ესკალაცია გარდაუვალი გახადა. მაგალითად:

2008 წლის 6 მარტს რუსეთის ხელისუფლება ცალმხრივად გამოვიდა დსთ-ის გადაწყვეტილებიდან "აფხაზეთში, საქართველო კონფლიქტის დარეგულირების შესახებ". მიუხედავად იმისა რომ ამ აქტამდეც აქტიურად ხორციელდებოდა პროტექტორატის ქვეშ მყოფი დე-ფაქტო რეჟიმების იარაღით და ცოცხალი ძალით მომარაგება, ზემოთმოყვანილი თარიღის შემდგომ აღნიშნულმა პროცესმა სრულიად ღია და დაუფარავი ხასიათი მიიღო²⁰. უნდა აღინიშნოს, რომ ამ შეთანხმებიდან გამოსვლა მოხდა დსთ-ს წევრი სახელმწიფოების მეთაურთა საბჭოს ფუნდამენტური დოკუმენტების მოთხოვნათა უგულვებელყოფით.²¹

2008 წლის 21 მარტს რუსეთის საკანონმდებლო ორგანოს ქვედა პალატამ – დუმამ მიიღო რეზოლუცია, რომელშიც რუსეთის აღმასრულებელ ხელისუფლებას რეკომენდაციას აძლევდა, მომხდარიყო აფხაზეთისა და ცხინვალის რეგიონების დამოუკიდებლობის აღიარება²².

2008 წლის 16 აპრილს პრეზიდენტმა პუტინმა ხელი მოაწერა დეკრეტს, რომლის საფუძველზედაც რუსეთის ხელისუფლებამ დაიწყო პირდაპირი სამართლებრივი და დიპლომატიური კავშირების დამყარება აფხაზეთისა და სამხრეთ ოსეთის დე-ფაქტო მთავრობებთან²³. აღნიშნული ფაქტი დაგმო საერთაშორისო საზოგადოებამ, მათ შორის, ევროკავშირმა, ეუთომ, ნატომ, ამერიკის შეერთებულმა შტატებმა, დიდმა ბრიტანეთმა,

¹⁸ რუსეთის შეიარაღებული ძალების ვიცე-პოლკოვნიკი, კოლექტიური სამშვიდობო ძალების ყოფილი წევრი, რომელიც მსახურობდა აფხაზეთის დე ფაქტო უშიშროების სამსახურის სასაზღვრო ძალების განყოფილებაში კონტრაქტის საფუძველზე (საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს ინფორმაცია)

¹⁹ რუსეთის შეიარაღებული ძალების მაიორი, კოლექტიური სამშვიდობო ძალების ყოფილი წევრი (საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს ინფორმაცია)

²⁰ *О выходе Российской Федерации из режима ограничений, установленных в 1996 году для Абхазии*, МИНИСТЕРСТВО ИНОСТРАННЫХ ДЕЛ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ, 06.03.2008, URL: http://www.mid.ru/brp_4.nsf/sps/648830C5AF867590C32574040046B653

²¹ მოსკოვის 1994 წლის 15 აპრილის დეკლარაცია, ალმაათის 1995 წლის 10მ ტებერვლის მემორანდუმი, მინსკის 1995 26 მაისის განცხადება.

²² *Georgia Condemns Duma's Call for S.Ossetia, Abkhaz Recognition* URL: <http://www.civil.ge/eng/article.php?id=17433&search=eu>

²³ *Russia Moves to Legalize Ties with Abkhazia, S.Ossetia* URL: <http://www.civil.ge/eng/article.php?id=17633>

საფრანგეთმა, გერმანიამ. საერთაშორისო საზოგადოებამ რუსეთისგან მოითხოვა აღნიშნული დეკრეტის გაუქმება, თუმცა უშედეგოდ²⁴.

2008 წლის 20 აპრილს 10.00 საათზე რუსეთის ფედერაციის ტერიტორიიდან შემოფრენილმა გამანადგურებელმა გალის რაიონის სოფელ გაგიდას თავზე ჩამოაგდო ქართული უპილოტო საფრენი აპარატი „ჰერმეს-450“. აგრესიის ეს ფაქტი დასტურდება საქართველოში გაეროს დამკვირვებელთა მისიის დასკვნით²⁵.

აფხაზეთში რუსეთის ფედერაციის სამხედრო კონტინგენტის ზრდა²⁶

2008 წლის 17 აპრილს 300 რუსი ჯარისკაცით დატვირთული რამდენიმე ურალ-ის ტიპის სატვირთო მანქანა ოჩამჩირის პორტის სამხედრო ბაზაზე შევიდა.

იმავე დღეს ბაზაზე შევიდა ერთი ზილ-131 ტიპის სამხედრო ავტომობილი ორი ერთეული ჰაერსაწინააღმდეგო სისტემა, ყუმბარების 15 კონტეინერით და ოთხი გაზ-66 ტიპის მანქანა სპეციალური კავშირგაბმულობის აღჭურვილობით.

2008 წლის 29 აპრილამდე აფხაზეთში რუს სამშვიდობოთა კონტინგენტი შეადგენდა დაახლოებით 2000 ჯარისკაცს. რუსეთის ფედერაციის მთავრობის მტკიცებით, 2008 წლის 4 მაისისთვის სამხედროების რაოდენობა აფხაზეთში 2500-მდე გაიზარდა, თუმცა, საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს ინფორმაციით, სამხედრო მოსამსახურეთა რეალური რაოდენობა 4000-ს აღემატებოდა.

აპრილის ბოლოს 30-32 ვაგონისგან შემდგარმა ეშელონმა რკინიგზით გადაკვეთა საქართველო-რუსეთის საზღვარი მდინარე ფსოუსთან. შემოტანილ იქნა 26 ერთეული შენიღბული სამხედრო ტექნიკა, მათ შორის, დესანტის საბრძოლო მანქანები (БМД), D-30 ტიპის ჰაუბიცები და სხვა.

ეშელონში დამატებით შედიოდა ნოვოროსიისკის სამხედრო ბაზის ჯარისკაცებით დატვირთული ოთხი სამგზავრო ვაგონი. შემოტანილი ჯავშანტექნიკა ოჩამჩირეში გადმოიტვირთა. ჯარისკაცებისა და შეიარაღების ერთი ნაწილი ტყვარჩელის რაიონში გაიგზავნა, ხოლო მეორე ნაწილი – გალის რაიონში.

სადესანტო დანაყოფის დისლოცირება აფხაზეთის ტერიტორიაზე

აფხაზეთში დამატებით შეყვანილი სამშვიდობო ძალები შედგებოდა ფსკოვისა და ნოვოროსიისკის სადესანტო დივიზიების მებრძოლებისაგან, რომელთა რაოდენობა 545-ს შეადგენდა. მათ შეიარაღებაში იყო 1994 წლის მოსკოვის შეთანხმებით აკრძალული საარტილერიო დანადგარები.

²⁴ Reports: Russia will not Revoke April 16 Decision, URL: <http://www.civil.ge/eng/article.php?id=18753&search=18-24%20july>

²⁵ იხ. დანართი 4, REPORT OF UNOMIG ON THE INCIDENT OF 20 APRIL INVOLVING THE DOWNING OF A GEORGIAN UNMANNED AERIAL VEHICLE OVER THE ZONE OF CONFLICT, URL: http://www.unomig.org/data/other/080526_unomig_report.pdf

²⁶ Georgia and Russia: Clashing over Abkhazia, International Crisis Group, Europe Report N193, 5 June 2008, URL: <http://www.crisisgroup.org/home/index.cfm?id=5469>

აღნიშნული ფაქტი დაადასტურა რუსეთის ფედერაციის თავდაცვის სამინისტროს ოფიციალურმა გამოცემა „კრასნაია ზვეზდამ“ 2008 წლის 9 ივლისს.

კონფლიქტის რეგიონებში რუსეთის ფედერაციის მიერ სამხედრო კონტინგენტის გაზრდა მკვეთრად უარყოფითად იქნა შეფასებული²⁷.

რუსეთის ფედერაციის თავდაცვის სამინისტროს მთავარი სადაზვერვო სამმართველოს „ჩეჩნური შენაერთის“ შემოსვლა

იმავე პერიოდში აფხაზეთში შემოყვანილ იქნა რუსეთის ფედერაციის თავდაცვის სამინისტროს მთავარი სადაზვერვო სამმართველოს (ГРУ) ბატალიონ „ვოსტოკის“ დაახლოებით 250 ჩეჩენი მებრძოლი, რომლებმაც პატრულირება დაიწყეს გალის რაიონის სოფლებთან: გუდავა, პრიმორსკი, მეორე ოტობაია და სიდა. მათში იმავე ბატალიონის დამატებითი მებრძოლები განლაგდნენ ცხინვალის მახლობლად, წვერიახოს მთაზე.

აპრილ-ივნისის განმავლობაში რუსეთის ფედერაციამ აფხაზეთში დამატებით შეიტანა: 3 „ბუკ“-ის ტიპის საჰაერო თავდაცვის კომპლექსი; 40 D-30 ტიპის ჰაუბიცა; 10 BM-21 „გრადის“ სისტემა; 20 ჰაერსაწინააღმდეგო ქვემეხი; 120 ტანკსაწინააღმდეგო რაკეტა; 2 ვერტმფრენი MI-24.

აღნიშნული ტექნიკის მომსახურებისათვის აფხაზეთში ჩავიდნენ: 50 ავიაციის სპეციალისტი; 30 სამხედრო ექსპერტი; 100 კომუნიკაციისა და საჰაერო თავდაცვის ექსპერტი.

ახალი საკონტროლო-გამტარი პუნქტების მშენებლობა

2008 წლის 1 მაისს ახალი უკანონო საკონტროლო-გამტარი პუნქტები საჩქაროდ გაიხსნა თითქმის ყველა სტრატეგიულად მნიშვნელოვან გზაზე ოჩამჩირისა და ტყვარჩელის რაიონებში, მათ შორის, ნაკარღალთან, არასადიხსა და აკარმარასთან.

1994 წლის შეთანხმების დარღვევით, რუსეთი საშუალებას არ აძლევდა ქართველ და საერთაშორისო დამკვირვებლებს, ჩაეტარებინათ ახალი პუნქტების მონიტორინგი, ასევე გულდაუთავად მდებარე ბომბორას სამხედრო ბაზის ინსპექტირება.

პუტინის განკარგულებით მათში გააქტიურდა ჯარების შეყვანა აფხაზეთის ტერიტორიაზე²⁸. ევროპის პარლამენტის წევრებმა გააკრიტიკეს რუსეთის ფედერაციის მიერ აფხაზეთში სამხედრო ძალის მობილიზაციის ფაქტი²⁹.

საინჟინრო სამხედრო ნაწილების შეყვანა

²⁷ Increase in Troops by Russia in Abkhazia, 'not Wise' – Solana, URL: <http://www.civil.ge/eng/article.php?id=17724>

²⁸ Russia Gives Some Details on Troop Increase in Abkhazia, URL: <http://www.civilgeorgia.ge/eng/article.php?id=17786> და Increase in Troops by Russia in Abkhazia 'not Wise' – Solana, URL: <http://www.civil.ge/eng/article.php?id=17724>

²⁹ MEPs debate the situation in Georgia amid escalating tension in the region, Press release, European Parliament, 07.05.2008, URL: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+IM-PRESS+20080507IPR28481+0+DOC+PDF+V0//EN&language=EN> იხ. დანართი 5

2008 წლის 31 მაისს რუსეთის ფედერაციის თავდაცვის სამინისტრომ აფხაზეთში შეიყვანა სარკინიგზო ჯარების ვოლგოგრადის 76-ე შენაერთი 400 სამხედროს შემადგენლობით. აღნიშნულმა ძალებმა დაიწყეს სარკინიგზო პლატფორმების მომზადება ოჩამჩირემდე რუსეთიდან სამხედრო აღჭურვილობისა და სამშენებლო მასალების ტრანსპორტირებისთვის.

რუსეთის ხელისუფლება საქართველოს ომისთვის მზადებაში ადანაშაულებდა, მაშინ, როდესაც თავად ამზადებდა ინფრასტრუქტურას სამხედრო აგრესიისთვის³⁰. ივნისისთვის რუსეთის ფედერაციის დახმარებით ბომბორას ბაზაზე შეკეთდა სამი დიდი ყაზარმა და ინფრასტრუქტურა სამხედრო თვითმფრინავებისა და სხვა სახის ტექნიკის მისაღებად.

2008 წლის 6 ივნისს დაფიქსირდა გუდაუთაში, ბომბორას სამხედრო აეროდრომზე რამდენიმე სუ-25 და სუ-27 ტიპის გამანადგურებლის საბრძოლო მდგომარეობაში გამოჩენა.

უკანონო შეიარაღების დაკავება

2008 წლის 17 ივნისს ქართულმა პოლიციამ დააკავა სამხედრო ტვირთი, რომელიც ძირითადად შედგებოდა 20 ერთეული ტანკსაწინააღმდეგო მართვადი რაკეტისგან, რომლებიც რუს სამშვიდობოებს ფარულად გადაჰქონდათ ზუგდიდის ბაზაზე, მათი წარმოშობის ან დანიშნულების დამადასტურებელი ოფიციალური დოკუმენტაციის გარეშე.

2008 წლის 1 ივლისს, რუსეთის ხელისუფლების გადაწყვეტილებით, სოჭის პორტიდან გაგრის მიმართულებით გავიდა გემი 250-კაციანი ეკიპაჟით³¹.

რუსული შეიარაღება კონფლიქტის რეგიონებში

საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს ინფორმაციით, იმ პერიოდისათვის როგორც აფხაზეთის, ისე სამხრეთ ოსეთის ტერიტორიაზე დისლოცირებული იყო რუსული რეგულარული არმიის მნიშვნელოვანი ნაწილი. აფხაზეთში რუსული სამხედრო შენაერთები ძირითადად განლაგებული იყვნენ შემდეგ სამხედრო ბაზებზე: ბომბორას სამხედრო ბაზა, ოჩამჩირის სამხედრო ბაზა, ოხურეის სამხედრო ბაზა, სოხუმის სამხედრო ბაზა. რუსული ნაწილები ასევე იდგნენ ლათაში, წებელდაში, აკარმარასა და ბაბუშერაში. აქ იგულისხმება როგორც ჯარისკაცები, ისე სამხედრო ტექნიკა, სამხედრო ავიაციის ჩათვლით³².

რუსეთის ფედერაციის მხრიდან კონფლიქტის რეგიონებში სამხედრო კონტიგენტის გაზრდამ კონფლიქტის დაწყებამდეც რუსეთის სამხედრო ყოფნას საქართველოს ტერიტორიაზე გამოკვეთილად საოკუპაციო ხასიათი შესძინა. ზემოთაღწერილი

³⁰ Reports: Abkhaz Railway Repair Close to End, URL: <http://www.civil.ge/eng/article.php?id=18825&search=military%20basis>

³¹ Passenger Boat Launches Sochi-Gagra Trips, URL: <http://www.civilgeorgia.ge/eng/article.php?id=18661&search=july>

³² იხ. დანართი 6

მოქმედებების მიმართ საერთაშორისო საზოგადოების რეაქცია მკვეთრად უარყოფითი იყო.³³

2008 წლის ივლისიდან ცხინვალის რეგიონში ვითარება კიდევ უფრო გამწვავდა. 3 ივლისს მოხდა თავდასხმა ცხინვალის რეგიონის შემდგომში დროებითი ადმინისტრაციის ხელმძღვანელზე დიმიტრი სანაკოევზე, რის შედეგადაც სამი პოლიციელი დაშავდა.

8 ივლისს, საქართველოში ამერიკის შეერთებული შტატების სახელმწიფო მდივნის, კონდოლიზა რაისის ვიზიტის დღეს, ოთხმა რუსულმა სამხედრო თვითმფრინავმა კიდევ ერთხელ დაარღვია საქართველოს საჰაერო სივრცე, თუმცა ამჯერად აღნიშნული ფაქტი რუსეთის ფედერაციის საგარეო საქმეთა სამინისტრომ დაადასტურა³⁴. ამ ფაქტის აღიარებით რუსეთის ფედერაციამ შეამოწმა, თუ რამდენად მწვავე იქნებოდა საერთაშორისო თანამეგობრობის რეაქცია დამოუკიდებელი და სუვერენული სახელმწიფოს საზღვრის უნებართვით დარღვევის ფაქტზე. სამწუხაროდ პარტნიორები მხოლოდ შემფოთებით შემოიფარგლნენ, რაც რუსეთის ფედერაციამ მწვანე შუქად მიიჩნია მომავალში კიდევ უფრო რადიკალური ნაბიჯების გადასადგმელად.

სამხედრო წვრთნები ჩრდილოეთ კავკასიაში³⁵

2008 წლის 15 ივლისიდან 3 აგვისტომდე ჩრდილოეთ კავკასიის სამხედრო ოლქში მიმდინარეობდა ბოლო 20 წლის განმავლობაში უპრეცედენტო, ფართო მასშტაბის სამხედრო წვრთნები „კავკასია-2008“. ფსკოვისა და ნოვოროსიისკის სადესანტო ნაწილები წვრთნებს ატარებდნენ როკისა და მამისონის უღელტეხილებთან, უშუალოდ რუსეთ-საქართველოს საზღვართან.

აღნიშნულ წვრთნებში მონაწილეობა მიიღო 8000-მა ჯარისკაცმა და 700-მა ერთეულმა ჯავშანტექნიკამ ძირითადად ჩრდილოეთ კავკასიის სამხედრო ოლქიდან: სადესანტო ნაწილებმა; საჰაერო ძალების ნაწილებმა; ჰაერსაწინააღმდეგო ნაწილებმა; შავი ზღვისა და კასპიის ზღვის ფლოტებმა; უშიშროების ფედერალურმა სამსახურმა; შინაგან საქმეთა სამინისტროს შინაგანმა ჯარებმა. წვრთნების პარალელურად, აფხაზეთსა და ცხინვალის რეგიონში დარიგდა ანტიქართული ბროშურები წარწერით „იცნობდე შენს მტერს“³⁶. სამხედრო წვრთნების დასრულების შემდეგ მათში მონაწილე სამხედრო ნაწილები არ დაბრუნებულან დისლოკაციის ადგილებზე.

სამშვიდობო ინიციატივები

საქართველოს ტერიტორიაზე არსებული კონფლიქტების, მათი მოგვარების დინამიკის და მხარეთა მიდგომების გასააზრებლად მნიშვნელოვანია განვიხილოთ 1990-იანი

³³ Increase in Troops by Russia in Abkhazia 'not Wise' – Solana, URL: <http://www.civil.ge/eng/article.php?id=17724>

³⁴ Russia Confirms its Aircraft Intruded into Georgia, URL: <http://www.civil.ge/eng/article.php?id=18748&search=18-24%20july>

³⁵ Russian Military Practices Peace Enforcement in Conflict Zones, URL: <http://www.civil.ge/eng/article.php?id=18782&search=military%20basis>

³⁶ იბ. დანართი 7

წლებიდან დღემდე წარმოდგენილი ძირითადი სამშვიდობო წინადადებები და მათ მიმართ მხარეთა დამოკიდებულება.

„ბოდენის დოკუმენტი“

2002 წელს მოლაპარაკებების პროცესის და კონფლიქტის მშვიდობიანი მოგვარების ხელშეწყობის მიზნით, გაეროს გენერალური მდივნის მეგობართა ჯგუფის ხელშეწყობით, გენერალური მდივნის სპეციალურმა წარმომადგენელმა დიტერ ბოდენმა წარმოადგინა დოკუმენტი „თბილისსა და სოხუმს შორის უფლებამოსილებათა გამიჯვნის ძირითადი პრინციპები“³⁷. ამ დოკუმენტის მიხედვით, თბილისსა და სოხუმს შორის უფლებამოსილებათა გამიჯვნა ეფუძნებოდა აფხაზეთის ფართო ავტონომიას ერთიანი საქართველოს ფარგლებში. აღნიშნული დოკუმენტის ძირითადი პრინციპებია:

1. საქართველო სუვერენული სახელმწიფოა. დაუშვებელია საქართველოს საზღვრების შეცვლა, რომლებიც დადასტურებულია 1991 წლის 31 მარტს ჩატარებული რეფერენდუმით.
2. საქართველოს სახელმწიფოს ფარგლებში აფხაზეთი სუვერენული ერთეულია. მას აქვს განსაკუთრებული სამართლებრივი სტატუსი.
3. თბილისსა და სოხუმს შორის უფლებამოსილებათა გამიჯვნა უნდა მოხდეს კონსტიტუციური ძალის მქონე ფედერალური შეთანხმებით. დაუშვებელია ამ შეთანხმებაში ცვლილებების შეტანა ორივე მხარის თანხმობის გარეშე.
4. უფლებამოსილებათა გამიჯვნის შედეგად აფხაზეთის ავტონომიის ფარგლები უნდა იყოს უფრო ფართო, ვიდრე ეს იყო 1992 წელს.
5. საქართველოს და აფხაზეთის კონსტიტუციები უნდა შეიცავდეს ფუნდამენტური უფლებებისა და თავისუფლებების დაცვის გარანტიებს, რომელიც გამორიცხავს ეროვნული უმცირესობების დისკრიმინაციას. როგორც საქართველოს, ისე აფხაზეთის კონსტიტუციამ ხელი უნდა შეუწყოს იძულებით გადაადგილებულ პირთა საკუთარ სახლებში დაბრუნების აბსოლუტური უფლების განხორციელებას საერთაშორისო სამართლის პრინციპების დაცვით.
6. საქართველოს სახელმწიფო და აფხაზეთი უნდა შეთანხმდნენ საკონსტიტუციო სასამართლოს შექმნაზე, რომელიც იხელმძღვანელებს საქართველოს და აფხაზეთის კონსტიტუციებით და ფედერალური შეთანხმებით „საქართველოსა და აფხაზეთს შორის უფლებამოსილებათა გამიჯვნის შესახებ“.

გაეროს უშიშროების საბჭომ ამ დოკუმენტის დასრულება მნიშვნელოვან, პოზიტიურ ნაბიჯად მიიჩნია აფხაზეთის კონფლიქტის მშვიდობიანი მოგვარების ხელშეწყობის თვალსაზრისით³⁸. სამწუხაროდ, აფხაზეთმა მხარემ აღნიშნული დოკუმენტის ირგვლივ დიალოგის გამართვაზე კატეგორიული უარი განაცხადა³⁹.

კონფლიქტის მშვიდობიანი მოგვარებისათვის ახალი მიდგომის ძიების მიზნით საქართველოს ძალისხმევა 2004 წლის დასაწყისიდან გააქტიურდა. საქართველოს

³⁷ იხ. დანართი 8, აგრეთვე რეინტეგრაციის საკითხებში სახელმწიფო მინისტრის აპარატის ვებ-გვერდი URL: http://smr.gov.ge/ge/abkhazia/documents/bodens_document

³⁸ UN Security Council Resolution, S/RES/1393 (2002), 31 January, 2002, URL: http://www.unomig.org/data/file/364/1393_02.pdf

³⁹ UN Security Council Press Release, SC/7651, URL: <http://www.un.org/News/Press/docs/2003/sc7651.doc.htm>

მთავრობამ და საერთაშორისო პარტნიორებმა წამოაყენეს რიგი სამშვიდობო ინიციატივებისა. ყველა წინადადება უარყოფილი იქნა რუსეთის ფედერაციის და პროტექტორატის ქვეშ მყოფი დე-ფაქტო რეჟიმების მიერ.

1. საქართველოს მთავრობის ინიციატივა ე. წ. სამხრეთ ოსეთის კონფლიქტის მშვიდობიან მოგვარებასთან დაკავშირებით⁴⁰

2005 წლის მარტში ქართულმა მხარემ წამოაყენა ცხინვალის რეგიონში სამშვიდობო შეთანხმების პროექტი. იმავე წელს ლიუბლიანაში გამართულ ეუთოს მინისტრიალზე წარმოდგენილ გეგმას მხარი დაუჭირა ეუთოს წევრმა ყველა სახელმწიფომ, მათ შორის, რუსეთის ფედერაციამ.

აღნიშნული სამშვიდობო წინადადებებით საქართველოს მთავრობა ცხინვალის რეგიონს საბჭოთა პერიოდთან შედარებით ბევრად უფრო ფართო ავტონომიას სთავაზობდა.

დოკუმენტი კონკრეტულად ითვალისწინებდა:

- საქართველოს კონსტიტუციით გარანტირებულ ფართო ავტონომიას;
- რეგიონის მოსახლეობის მიერ რეგიონის საკანონმდებლო და აღმასრულებელი ორგანოების პირდაპირ არჩევას;
- განათლების ოსურ ენაზე მიღების შესაძლებლობას;
- რეგიონის ეკონომიკური პოლიტიკის განსაზღვრის უფლებას, ადგილზე არჩეულ ხელისუფლებას;
- საქართველოს საკანონმდებლო, აღმასრულებელ და სასამართლო ხელისუფლების შტოებში სამხრეთ ოსეთის წარმომადგენლობის საკონსტიტუციო გარანტიას;
- ქონების რესტიტუციის თაობაზე კანონის მიღებას, რომელიც 1989–1992 წლებში ცხინვალის რეგიონში სამხედრო კონფლიქტის შედეგად დაზარალებულთათვის კომპენსაციას განსაზღვრავდა, მიუხედავად მათი ეთნიკური წარმომავლობისა⁴¹.

ამ გეგმის განხორციელებაც შეუძლებელი აღმოჩნდა ისევე რუსეთის ფედერაციის უარყოფითი პოზიციის გამო.

2. აფხაზეთის კონფლიქტის დარეგულირების "საგზაო რუკა"⁴²

2006 წლის ივნისს ქართული მხარის მიერ აფხაზეთში კონფლიქტის სრულმასშტაბიანი მოწესრიგების მიზნით შემუშავდა და წარდგენილ იქნა "საგზაო რუკა."

წარმოდგენილი გეგმა ეფუძნებოდა შემდეგ პრინციპებს:

⁴⁰ იხ. საქართველოს პრეზიდენტის ვებ-გვერდი, საქართველოს მთავრობის ინიციატივა სამხრეთ ოსეთის კონფლიქტის მშვიდობიან დარეგულირებასთან დაკავშირებით, URL:

<http://www.president.gov.ge/?l=G&m=0&sm=5>

⁴¹ საქართველოს კანონი „ყოფილ სამხრეთ ოსეთის ავტონომიურ ოლქში კონფლიქტის შედეგად საქართველოს ტერიტორიაზე დაზარალებულთა ქონებრივი რესტიტუციისა და კომპენსაციის შესახებ“ (მიღებულია 2006 წელს)

⁴² Tbilisi Unveils Principles of Abkhazia Peace Plan, URL:

<http://www.civil.ge/eng/article.php?id=12789&search=Road%20map>

- ფედერალური საქართველოს შემადგენლობაში ფართო ავტონომიას, აფხაზეთის წარმომადგენლობას ცენტრალურ ხელისუფლებაში, აფხაზეთი ენის, კულტურისა და ისტორიული მემკვიდრეობის სრული დაცვა;
- დევნილების დაბრუნებას;
- კონფლიქტის მშვიდობიანად მოგვარებას, მხარეებს შორის პირდაპირი დიალოგის და ნდობის აღდგენას;
- საერთაშორისო მათ შორის რეგიონული ორგანიზაციების ჩართვას;
- აფხაზეთში ეკონომიკის განვითარების ხელშეწყობას, ერთობლივ ეკონომიკურ პროექტებს.

3. საქართველოს პრეზიდენტის ინიციატივა გაეროს გენერალური ასამბლეის წინაშე (2006 წელი)

2006 წლის 22 სექტემბერს საქართველოს პრეზიდენტმა მიხეილ სააკაშვილმა გაეროს გენერალური ასამბლეის წინაშე ნიუ-იორკში წარმოადგინა საქართველოს ტერიტორიაზე არსებული კონფლიქტების მშვიდობიანი მოგვარების ახალი გეგმა. წინადადებათა პაკეტში შედიოდა:

- აფხაზეთის და სამხრეთ ოსეთის დემილიტარიზაცია. დემილიტარიზაციის პროცესი მხარდაჭერილი უნდა ყოფილიყო გაეროს, ეუთოს და ევროკავშირის აქტიური მონაწილეობით;
- ორივე კონფლიქტის რეგიონში საერთაშორისო სამშვიდობო საპოლიციო ნაწილის ჩაყენება;
- კონფლიქტების რეგიონების ეკონომიკის რეაბილიტაცია საქართველოს ცენტრალური ხელისუფლების აქტიური მონაწილეობით;
- მხარეებს შორის ნდობის აღდგენისკენ მიმართული ღონისძიებების განხორციელება.

ამავე დროს, პრეზიდენტმა სააკაშვილმა გამოთქვა სურვილი, რომ გეგმა რუსეთის ფედერაციასთან თანამშრომლობით და მისი აქტიური მონაწილეობით განხორციელებულიყო.

4. 2007 წლის მემორანდუმი

2007 წლის მარტში ქართულმა მხარემ სამხრეთ ოსეთის მხარეს შესთავაზა მემორანდუმის პროექტი. ამ დოკუმენტის მიზანი იყო ცხინვალის რეგიონში კონფლიქტის სრული და საბოლოო პოლიტიკური მოგვარების მიღწევა. იგი ითვალისწინებდა კონფლიქტის ზონის დემილიტარიზაციას და მოლაპარაკებათა პროცესის დაჩქარებას. მემორანდუმზე ხელის მოწერა კვლავ რუსეთის ფედერაციის უარყოფითი პოზიციის გამო ვერ მოხერხდა.

5. 2008 წლის აპრილის ინიციატივები

2008 წლის აპრილში საქართველოს პრეზიდენტმა წამოაყენა აფხაზეთის კონფლიქტის მოგვარების ფართო და თანამიმდევრული სამშვიდობო გეგმა.

პოლიტიკური წარმომადგენლობა საქართველოს ხელისუფლების უმაღლეს დონეზე:
საქართველოს პრეზიდენტმა აფხაზურ მხარეს შესთავაზა პოლიტიკური უფლებების ინსტიტუციონალიზაცია:

- საქართველოს ვიცე-პრეზიდენტის თანამდებობის დაკავების უფლება, რომელიც შეიქმნება სპეციალურად აფხაზეთის წარმომადგენლობისთვის;
- პარლამენტში, სამინისტროებში, ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოებსა და სხვა სახელმწიფო სტრუქტურებში თანამდებობის დაკავების უფლება.

აფხაზეთთან დაკავშირებულ სამართლებრივ საკითხებზე ვეტოს დადების უფლება:
აფხაზეთის წარმომადგენლებს გარანტირებული ექნებათ ყველა იმ საკითხზე ვეტოს დადების უფლება, რომელიც ეხება:

- აფხაზეთის კონსტიტუციურ სტატუსსა და უფლებებს;
- აფხაზეთის კულტურის, ენისა და ეთნიკურობის დაცვის საკითხს.

გარანტირებული უფლება კულტურისა და განათლების თავისუფლებაზე:

აფხაზ მოსახლეობას ექნება სრული თავისუფლება და მხარდაჭერა აფხაზური კულტურის, ენისა და ეროვნულობის გასაავითარებლად.

თავისუფალი ეკონომიკური ზონის ერთობლივი დაფუძნება:

აღნიშნული ზონა განთავსდება გალში და გავრცელდება კონფლიქტის სხვა ზონებზე, მათ შორის, ოჩამჩირის პორტზე. ამ ზონებს გააკონტროლებენ აფხაზი და ქართველი უფლებამოსილი პირები, სხვა პირებისა და მხარეების ჩარევის გარეშე.

საერთაშორისო გარანტიები ფედერალიზმის, ფართო ავტონომიისა და უსაფრთხოების უზრუნველსაყოფად:

საქართველოს პრეზიდენტმა აფხაზეთის წარმომადგენლობას უსაფრთხოების სრული გარანტიები შესთავაზა და საერთაშორისო საზოგადოებას აღნიშნული გარანტიების დაცვის მექანიზმების შემუშავებისკენ მოუწოდა. მან ასევე მოუწოდა რუსეთის ფედერაციას, ჩამოშორდეს აღნიშნულ კონფლიქტს, როგორც მხარე, და გახდეს ამ ურთიერთობების ისეთივე მედიატორი, როგორც საერთაშორისო საზოგადოების სხვა წევრები არიან.

წარმოდგენილი გეგმის ეფექტიანად განხორციელებს მიზნით, აფხაზეთის კონფლიქტის მშვიდობიანი მოგვარების გეგმაზე სამუშაოდ, საქართველოს პრეზიდენტის ბრძანებულებით მინისტრების დონეზე შეიქმნა სამუშაო ჯგუფი. აღნიშნულ ჯგუფში, რომლის მიზანი იყო კონკრეტული სამოქმედო გეგმის შემუშავება, შედიოდნენ: საგარეო საქმეთა მინისტრი, იუსტიციის მინისტრი, ეკონომიკური განვითარების მინისტრი, რეინტეგრაციის საკითხებში სახელმწიფო მინისტრი და ეროვნული უშიშროების საბჭოს მდივანი.

6. 2008 წლის ივნისის ინიციატივა

2008 წლის 23 ივნისს საქართველოს საგარეო საქმეთა მინისტრის მოადგილე გრეგოლ ვაშაძე ვიზიტით ეწვია მოსკოვს, სადაც რუსეთის ფედერაციის პოლიტიკური

ხელმძღვანელობას აფხაზეთის კონფლიქტის მშვიდობიანი მოგვარებისკენ მიმართული წინადადებების პაკეტი წარუდგინა. იგი ითვალისწინებდა:

- რუსი სამშვიდობოების დისლოკაციის ადგილის გადატანას მდინარე კოდორის გასწვრივ;
- ოჩამჩირის და გალის რაიონებში თავისუფალი ეკონომიკური ზონის შექმნას;
- აღნიშნულ რაიონებში დევნილთა და იძულებით გადაადგილებულ პირთა დაბრუნებას;
- ურთიერთდობის აღდგენისკენ მიმართულ ღონისძიებათა განხორციელებას;
- პოლიტიკურ სტატუსზე დიალოგის გამართვას.

წინა შემთხვევების მსგავსად, რუსეთის ფედერაციის რეაქცია ამ წინადადებების მიმართაც უარყოფითი იყო.

7. გერმანიის საგარეო საქმეთა მინისტრის მიერ შემოთავაზებული სამშვიდობო გეგმა

2008 წლის ივლისში გერმანიის საგარეო საქმეთა მინისტრმა ფრანკ-ვალტერ შტაინმაიერმა წარმოადგინა აფხაზეთის კონფლიქტის მშვიდობიანი მოგვარების გეგმა. გეგმა ითვალისწინებდა ძალის გამოყენებაზე უარის თქმას, იძულებით გადაადგილებულ პირთა დაბრუნების თაობაზე შეთანხმებას, ნდობის აღდგენისკენ მიმართულ პრაქტიკულ პროექტებს და მომავალში კონფლიქტის პოლიტიკურ მოგვარებას მოლაპარაკების გზით. რუსულმა და დე-ფაქტო რეჟიმების წარმომადგენლებმა უარი განაცხადეს ივლისის ბოლოს ამ გეგმასთან დაკავშირებულ შეხვედრაში მონაწილეობაზე და მისი 2008 წლის სექტემბერში გადატანა მოითხოვეს.

8. ეუთოს შემოთავაზება

2008 წლის ივლისის ბოლოს ეუთოს მოქმედმა თავმჯდომარემ ალექსანდერ სტუბმა მხარეებს შესთავაზა სამშვიდობო მოლაპარაკებების წარმოება ჰელსინკიში აგვისტოს დასაწყისში. დე-ფაქტო რეჟიმის წარმომადგენლებმა კვლავ უარი განაცხადეს.

საქართველოს პარლამენტის თავმჯდომარის, დავით ბაქრაძის განცხადებით ქართული მხარე ცდილობდა პირდაპირი ურთიერთობა და ინტენსიური კომუნიკაცია დაემყარებინა როგორც აფხაზეთს, ისე ოსურ მხარესთან. ამის მაგალითია საქართველოს ხელისუფლების ინიციატივით კონფლიქტების მოგვარების საკითხებში სახელმწიფო მინისტრის სტატუსით დავით ბაქრაძის ვიზიტი ქალაქ სოხუმში⁴³ და მოლაპარაკებები დე-ფაქტო რეჟიმის მთავრობის საგარეო საქმეთა მინისტრ სერგეი შამბასთან. შეხვედრის შემდეგ ბატონმა ბაქრაძემ გამოთქვა იმედი, რომ მოხდებოდა პოზიციების დაახლოება, თუმცა ხელშესახები შედეგი არ დამდგარა. 2008 წლის მაისში გაეროსთან საქართველოს მუდმივი წარმომადგენელი ირაკლი ალასანია სოხუმში სერგეი ბადაფშს შეხვდა. საქართველოს ხელისუფლების განცხადებით, ეს იყო დე-ფაქტო რეჟიმის წარმომადგენლებთან პირდაპირი დიალოგის მზადყოფნის მაგალითი⁴⁴. „მიუხედავად მთელი რიგი ძალიან სერიოზული მორალური და პოლიტიკური პრობლემებისა,

⁴³ Senior Georgian, Abkhaz Officials Resume Contacts URL: <http://www.civil.ge/eng/article.php?id=16162>

⁴⁴ Georgia's UN Envoy Meets Abkhaz Leader in Sokhumi, URL: <http://www.civil.ge/eng/article.php?id=17815&search=Alasania>

რომელიც ახლავს იმ ადამიანებთან ურთიერთობას, ვინც პასუხისმგებელია ეთნიკურ წმენდაზე, სახელმწიფო ინტერესებიდან გამომდინარე, ჩვენ მზად ვიყავით და ვაწარმოებდით მათთანაც მოლაპარაკებებს, რათა მოგვეძებნა მათთვისაც მისაღები გზები და კონფლიქტის მოგვარების პროცესი წინ წაწეულიყო“⁴⁵.

15-17 ივნისს შვედეთის ინიციატივითა და ხელშეწყობით და ევროკავშირის მხარდაჭერით შედგა შეხვედრა საქართველოს ხელისუფლების მაღალი თანამდებობის პირებს⁴⁶ და აფხაზეთის დე-ფაქტო მთავრობის წარმომადგენლებს⁴⁷ შორის⁴⁸. შეხვედრაზე აფხაზურმა მხარემ ყოველგვარ შეთანხმებაზე კატეგორიული უარი განაცხადა. საქართველოს საგარეო საქმეთა მინისტრის პირველი მოადგილის გიორგი ბოკერიას⁴⁹ განცხადებით, აფხაზური მხარის გზავნილი მდგომარეობდა შემდეგში - მათ არ სურთ მოლაპარაკებებზე წასვლა შემდეგი მიზეზების გამო:

- რუსეთი ახლოს არის და "ტანკებით დგას", ხოლო დასავლეთი შორია და ილუზორული;
- რუსეთიდან ფინანსები რეალურად შემოდის და ხარჯვაზე კონტროლი არ ხორციელდება, ხოლო დასავლური დახმარება გულისხმობს ანგარიშვალდებულებას და ხარჯვაზე მონიტორინგს;
- ამ შემთხვევაში მათ არ უწყევთ სხვადასხვა ეთნიკური ჯგუფების კონტოლი დასავლეთის მიერ თავსმოხვეული წარმომადგენლობით დემოკრატიის ფორმით და სხვადასხვა ჯგუფების ინტერესების დაცვაზე ფიქრი.

კომისიის სხდომაზე მოწვეული აღმასრულებელი ხელისუფლების წარმომადგენლები საუბრობდნენ როგორც აფხაზეთთან, ისე ოსებთან პირდაპირი კონტაქტის დამყარების სირთულეზე. კომისიის მიერ შესწავლილი ფაქტები ნათლად ადასტურებს, რომ არც აფხაზეთში და არც ცხინვალის რეგიონში დე-ფაქტო რეჟიმების წარმომადგენლებს არ გააჩნიათ დამოუკიდებელი პოზიცია და სრულიად კონტროლდებიან რუსეთის ფედერაციის ოფიციალური პირების მხრიდან. ამის მკაფიო მაგალითია შემდეგი ფაქტი - დე-ფაქტო ხელისუფლების საკვანძო თანამდებობებზე პირდაპირ გამწესებული იყვნენ რუსეთის ფედერაციის სხვადასხვა დონის ოფიციალური პირები.⁵⁰

⁴⁵ იხ. საქართველოს პარლამენტის თავმჯდომარის, დავით ბაქრაძის მიერ კომისიისათვის მიცემული ჩვენების სტენოგრამა, URL: http://www.parliament.ge/index.php?lang_id=GEO&sec_id=1329&info_id=21481

⁴⁶ საქართველოს ხელისუფლების დელეგაცია შედიოდა: საქართველოს უშიშროების საბჭოს მდივანი ალექსანდრე ლომია, საქართველოს წარმომადგენელი გაეროში ირაკლი ალასანია, რეინტეგრაციის საკითხებში სახელმწიფო მინისტრი თემურ იაკობაშვილი, საგარეო საქმეთა მინისტრის მოადგილე გიორგი ბოკერია და საქართველოს პარლამენტის თავდაცვისა და უშიშროების კომიტეტის თავმჯდომარის მოადგილე ნიკოლოზ რურუა.

⁴⁷ დელეგაციის შემადგენლობაში შედიოდა: დე-ფაქტო მთავრობის "საგარეო საქმეთა მინისტრი" სერგეი შამბა, ვიცე-პრემიერი ლეონიდ ლაკერბაია, საგადასახადო საქმეთა მინისტრი ვახტანგ ფიფია.

⁴⁸ *Secret Abkhaz-Georgian Talks in Sweden*, URL: <http://www.civilgeorgia.ge/eng/article.php?id=18588>

⁴⁹ იხ. საქართველოს საგარეო საქმეთა მინისტრის პირველი მოადგილის გიგა ბოკერიას ჩვენება, URL: http://www.parliament.ge/index.php?lang_id=GEO&sec_id=1329&info_id=21522

⁵⁰ საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს ინფორმაციით, აფხაზეთის დე-ფაქტო მთავრობის შემადგენლობაში შედიოდნენ

აფხაზეთი

2008 წლის 30 აპრილს, აფხაზეთის დე-ფაქტო პრეზიდენტის დეკრეტით, რუს სამშვიდობოთა შტაბის ყოფილი უფროსი, ალექსანდრე პავლოუშკო დაინიშნა დე-ფაქტო თავდაცვის მინისტრის მოადგილედ.

2005 წლის მარტიდან, აფხაზეთის დე-ფაქტო თავდაცვის სამინისტროს გენშტაბის უფროსი არის ანატოლი ზაიცევი, ყოფილი მაღალი თანამდებობის პირი რუსეთის თავდაცვის სამინისტროში.

რუსეთის ფედერაციის და დე-ფაქტო რეჟიმების პოზიცია

საქართველოს პრეზიდენტმა მიხეილ სააკაშვილმა, საქართველოს პარლამენტის თავმჯდომარემ დავით ბაქრაძემ, საქართველოს საგარეო საქმეთა მინისტრმა ევა ტყეშელაშვილმა, საგარეო საქმეთა მინისტრის მოადგილეებმა გიორგი ბოკერია და გრიგოლ ვაშაძემ კომისიის მოსმენაზე განაცხადეს, რომ არც რუსეთის და არც რეგიონების დე-ფაქტო ხელისუფლების მხრიდან კონფლიქტების მშვიდობიანად მოსაგვარებისათვის კონკრეტული ინიციატივა არ ყოფილა შემოთავაზებული.

კომისიამ განიხილა 2006 წელს აფხაზეთის დე ფაქტო პრეზიდენტის, სერგეი ბადაფშის ზეპირი შემოთავაზება „მომავლის გასაღები.“ დოკუმენტი ითვალისწინებს:

- „საქართველოს მხრიდან ბოდიშის მოხდას წარსული შეცდომებისათვის“;
- აფხაზეთზე პოლიტიკურ და ეკონომიკურ ზეწოლაზე უარის თქმას;
- სამშვიდობო და ცეცხლის განუახლებლობის შესახებ შეთანხმების გაეროს უშიშროების საბჭოს გარანტიით ხელმოწერას;
- უარს ეკონომიკური საკითხების პოლიტიზაციაზე, განსაკუთრებით რკინიგზის რეაბილიტაციის პროექტზე (უნდა აღინიშნოს, რომ საქართველოს მხარე თანახმა იყო რკინიგზის ამ მონაკვეთის აღდგენაზე. ამ მიმართულებით კონკრეტული ნაბიჯებიც გადაიდგა მხარეებს შორის შეთანხმების სახით.⁵¹ სამწუხაროდ, ეს იდეა ისევ აფხაზური მხარის გაურკვეველი პოზიციის გამო ვერ განხორციელდა).⁵²

აღნიშნული ინიციატივის მიმართ ძირითადად ორგვარი კრიტიკა დაფიქსირდა. ერთის მხრივ, წინადადება ფაქტობრივად უგულებელყოფდა დევნილების დაბრუნების საკითხს. ამავე დროს, დოკუმენტი ეფუძნებოდა აფხაზეთის სრული დამოუკიდებლობის პრინციპს. აშკარაა, რომ სტატუსის საკითხის წინა პლანზე წამოწევა შეუძლებელს ხდიდა ამ გეგმის განხორციელებას. ხაზგასმით უნდა აღინიშნოს, რომ როგორც საქართველოს მიერ შემოთავაზებული, ისე ე. წ. *შტაინმაიერის გეგმა* სტატუსის საკითხს სამშვიდობო პროცესის მხოლოდ ბოლო ეტაპზე აყენებდა.

საქართველოს აღმასრულებელი ხელისუფლების წარმომადგენლების განცხადებით, რუსეთის ფედერაციისა და აფხაზეთის დე ფაქტო ხელისუფლების მიერ დაყენებული ერთადერთი მოთხოვნა იყო ცეცხლის განუახლებლობის შესახებ ახალი დოკუმენტის ხელმოწერა. სწორედ ამას გულისხმობდა რუსეთის ფედერაციაში საქართველოს

ცხინვალის რეგიონი

იური მოროზოვი - რუსი ბიზნესმენი, 2005 წლის 4 ივლისიდან სამხრეთ ოსეთის პრემიერ-მინისტრი;

მიხაილ მინძაევი - ჩრდილოეთ ოსეთის მილიციის ყოფილი პოლკოვნიკი, 2005 წლის 25 აპრილიდან სამხრეთ ოსეთის შს მინისტრი;

ანატოლი ბარანკევიჩი - რუსი სამხედრო მაღალჩინოსანი, 2006 წლის 11 დეკემბრიდან სამხრეთ ოსეთის უშიშროების საბჭოს მდივანი;

ბორის ატოევი - რუსეთის უშიშროების ყოფილი თანამშრომელი, 2006 წლის 9 ნოემბრიდან სამხრეთ ოსეთის სუკ-ის თავმჯდომარე;

ვასილი ლუნევი - ყოფილი რუსი სამხედრო მაღალჩინოსანი, გენერალ-მაიორი. 2008 წლის 1 მარტიდან სამხრეთ ოსეთის თავდაცვის მინისტრი.

⁵¹ *Abkhaz Railway Consortium Set up*, URL: <http://www.civil.ge/eng/article.php?id=12496>

⁵² *Abkhaz Politicians at Odds over Railway*, URL: <http://www.civil.ge/eng/article.php?id=12958&search=railway%20rehabilitation>

საგანგებო და სრულუფლებიანი ელჩი ერასტი კიწმარიშვილი კომისიის წინაშე ე. წ. „ალასანიას სამშვიდობო წინადადებაზე“ საუბრისას. მისი ინფორმაციით, ეს დოკუმენტი მომზადდა გაეროსთან საქართველოს მუდმივი წარმომადგენლის, ირაკლი ალასანიას შეხვედრისას აფხაზეთის დე ფაქტო პრეზიდენტ სერგეი ბაღაფთან⁵³. დოკუმენტის სხვა ასპექტებზე ინფორმაცია ბატონმა კიწმარიშვილმა ვერ წარმოადგინა. კომისიამ გამოარკვია, რომ საუბარი შეეხებოდა არა რაიმე კონკრეტულ, თანამიმდევრულ გეგმას.

საქართველოს საგარეო საქმეთა მინისტრის პირველი მოადგილის, გიორგი ბოკერიას განცხადებით,⁵⁴ უკვე დიდი ხანია, ისედაც მოქმედებდა ცეცხლის შეწყვეტის და განუახლებლობის რეჟიმი მხარეების მიერ დადებული რიგი შეთანხმებების საფუძველზე, როგორც აფხაზეთის⁵⁵, ისე ცხინვალის რეგიონის შემთხვევაში.⁵⁶ ქართული მხარე ახალი შეთანხმების დადებას უკავშირებდა უკვე არსებული შეთანხმებების შესრულებას, რაც გულისხმობს, ერთი მხრივ, დევნილების დაბრუნების საკითხს და, მეორე მხრივ, დევნილების უსაფრთხოების გარანტიების უზრუნველყოფას რუსეთის ფედერაციის მიერ.

როგორც ჩანს რუსეთში მაღალ თანამდებობის პირებს არ სურთ კონფლიქტის მოგვარება, ვინაიდან საკითხის გადაწყვეტის შემთხვევაში ვერ განხორციელდება "გათიშე და იბატონეს" პრინციპით რეგიონზე გავლენის შენარჩუნება. 2008 წლის ზაფხულიდან საქართველოს ტერიტორიაზე არსებული კონფლიქტების მოგვარების პროცესში ევროკავშირი უპრეცედენტო მასშტაბით ერთვება. ამის დასტურია სამშვიდობო მისიით ევროკავშირის საგარეო და უსაფრთხოების პოლიტიკის უმაღლესი კომისარის ხავერდოვანი სოლანას ვიზიტი ბათუმსა და სოხუმში⁵⁷, ასევე გერმანიის საგარეო საქმეთა მინისტრის ფრანც ვალტერ შტაინმაიერის მიერ შემოთავაზებული სამშვიდობო გეგმა. ამ დოკუმენტზე მოლაპარაკების დაწყების მიზნით მინისტრი ჩადის ჯერ თბილისში და შემდეგ შეხვდა აფხაზეთის დე-ფაქტო რეჟიმის ხელმძღვანელს სერგეი ბაღაფს. კომისიის დასკვნით, ზემოთ აღნიშნული პოზიტიური დინამიკა დააჩქარებდა კონფლიქტების მშვიდობიანად მოგვარებას, რაც შედიოდა კიდევ საქართველოს ინტერესებში. 2004 წლიდან საქართველოს პოლიტიკის ერთ-ერთ პრიორიტეტს კონფლიქტში ევრო კავშირის ფართოდ ჩართვა წარმოადგენდა. რუსეთის ფედერაციამ ევროკავშირის როლის ზრდა, კონფლიქტურ რეგიონებზე საკუთარი კონტროლის დაკარგვად მიიჩნია და შესაბამისად მიზნად დაისახა ამ პროცესის შეფერხება და შემდეგ სრულიად ჩაშლა, მათ შორის სამხედრო აგრესიისა და ამ რეგიონებში სამხედრო კონტიგენტის ზრდით.

⁵³ Georgia's UN Envoy Meets Abkhaz Leader in Sokhumi, URL: <http://www.civil.ge/eng/article.php?id=17815&search=Alasania>

⁵⁴ იხ. საქართველოს საგარეო საქმეთა მინისტრის პირველი მოადგილის, გიორგი ბოკერიას მიერ კომისიისათვის მიცემული ჩვენების სტენოგრამა, URL: http://www.parliament.ge/index.php?lang_id=GEO&sec_id=1329&info_id=21522

⁵⁵ ქუჩუკის ურთიერთგაგების მემორანდუმი, 1993 წლის 1 დეკემბერი, იხ. დანართი 9; მოსკოვის ორმხრივი შეთანხმება ცეცხლის შეწყვეტის და მხარეთა დაშორიშორების შესახებ, 1994 წლის 14 მაისი. იხ. დანართი 10

⁵⁶ დაგომისის ხელშეკრულება რუსეთსა და საქართველოს შორის, 1992 წლის 24 ივნისი

⁵⁷ Solana: EU Seeks Deeper Engagement in Abkhazia, URL: <http://www.civilgeorgia.ge/eng/article.php?id=1818>

აგრესიის წინა პერიოდი

28 ივლისს ოსურმა ფორმირებებმა ცეცხლი გაუხსნეს ეუთოს დამკვირვებლებს და მშვიდობისმყოფელებს, რომლებიც სოფელ ჩორბაულის მიმართულებით გადაადგილდებოდნენ⁵⁸.

29 ივლისს, საომარი მოქმედებების დაწყებამდე, ოსურმა ფორმირებებმა დაიწყეს იმ სოფლების დაბოზვა, სადაც ეთნიკურად შერეული მოსახლეობა ცხოვრობდა. მათ ასევე დაბომბეს ქართველი მშვიდობისმყოფელები და მათი საკონტროლო პუნქტები. დაბომბვა ხორციელდებოდა აკრძალული იარაღით – მსხვილკალიბრიანი არტილერიით. იმავე დღეს ანძისის გზაზე ოსურმა ფორმირებებმა ცეცხლი გაუხსნეს ეუთოს დამკვირვებლებს, რომლებიც მშვიდობისმყოფელებთან ერთად მუშაობდნენ⁵⁹.

1 აგვისტოს ცხინვალთან ახლოს (ერედვი-ხეითის გზაზე) ხუთი პოლიციელი დაშავდა სატვირთო მანქანის აფეთქების შედეგად. იმავე დღეს ოსურმა ფორმირებებმა ცეცხლი გახსნეს ქვემო ნიქოზში, ზემო ნიქოზში, ავნევიში, ერგნეთსა და ერედვიში ქართველი პოლიციელების და მშვიდობისმყოფელების მიმართულებით. სოფელ ნულში ერთი ადამიანი დაშავდა და უამრავი სახლი დაზიანდა. ქართულმა მხარემ საპასუხო ცეცხლი გახსნა, თუმცა ოდნავ მოგვიანებით, ბრძანების საფუძველზე სროლა შეწყვიტა⁶⁰.

2 აგვისტოს, ქართული სოფლების მიმართულებით სროლის დროს, ექვსი მშვიდობიანი მოქალაქე და ერთი საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს წარმომადგენელი დაშავდა⁶¹.

3 აგვისტოს დე-ფაქტო რეჟიმმა დაიწყო მოსახლეობის ევაკუაცია ცხინვალიდან და მიმდებარე სოფლებიდან. ევაკუაცია ორ დღეს გაგრძელდა. რუსული უფლებადაცვითი ორგანიზაცია მემორიალის ინფორმაციით სამოქალაქო მოსახლეობის უმრავლესობამ ქალაქი დატოვა.⁶²

4 აგვისტოს, გვიან ღამით, ოსურმა ფორმირებებმა ცეცხლი გაუხსნეს სარაზუკის სიმაღლეზე განლაგებულ ქართველ სამშვიდობოთა საგუშაგოს, რის შედეგადაც 2 ჯარისკაცი დაიჭრა.

⁵⁸ Georgia reports Shootout in S.Ossetia, URL: <http://www.civilgeorgia.ge/eng/article.php?id=18854&search=july>

⁵⁹ იბ. დანართი 11, Firing Incident in Sveri/Andzisi Area in the Georgian-Ossetian Zone of Conflict, OSCE Spot Report, Vienna, July 30, 2008

⁶⁰ MIA: Five Policemen Injured in S.Ossetia Blast, URL: <http://www.civilgeorgia.ge/eng/article.php?id=18868&search=august>

⁶¹ MIA: Seven Georgians Injured in S.Ossetia Shootout, URL: <http://www.civilgeorgia.ge/eng/article.php?id=18872&search=august>

⁶² A Month after the War: Violations of Human Rights and Norms of Humanitarian law in the Conflict Zone in South Ossetia, Press-release, Memorial Human Rights Center September 11, 2008

კონფლიქტის ზონაში დაგომისის ხელშეკრულებით აკრძალული იარაღის (80 მმ კალიბრზე მსხვილი არტილერიის) გამოყენებას შერეული სამშვიდობო ძალების სარდალი, გენერალი მარატ კულახმეტოვიც ადასტურებს⁶³.

5 აგვისტოს სოფელ უბიათიდან ოსურმა ფორმირებებმა 3 ყუმბარა ესროლეს სოფელ ნულში საქართველოს პოლიციის საგუშაგოს.

4-5 აგვისტოს ცხინვალის რეგიონის ქართულ სოფლებს ჟურნალისტების და დიპლომატების ჯგუფი ეწვია. საქართველოს აღმასრულებელი ხელისუფლების წარმომადგენლების განმარტებით, ამ ვიზიტის მიზანი იყო, ენახათ ოსური ფორმირებების საარტილერიო შეტევით გამოწვეული ზიანი და გაეფრთხილებინათ ისინი კონფლიქტის კრიტიკულ წერტილამდე ესკალაციის შესახებ⁶⁴.

6 აგვისტოს, ადგილობრივი ტელევიზიის ცნობით, ჩრდილოეთ კავკასიიდან შემოვიდა დაახლოებით 150 მოხალისე. ადგილობრივი საინფორმაციო გამოშვებები იტყობინებოდნენ, რომ ცხინვალის სამხედრო ბაზის მშენებლობაზე დასაქმებული ადამიანები განთავისუფლებულ იქნენ, ასევე დაიხურა მაღაზიები.

დაახლოებით 16.00 საათზე სოფლებიდან: ფრინევი, უბიათი და ხეთაგუროვო ოსმა ფორმირებებმა ცეცხლი გაუხსნეს ქართულ სოფლებს – ერედვს, ფრისს, ნულს და ავნევს⁶⁵.

საარტილერიო დაბომბვა შუალამემდე გაგრძელდა. საქართველოს სამართალდამცავმა ორგანოებმა საპასუხო ცეცხლი გახსნეს.

თვითმხილველების ჩვენებები ემთხვევა მონიტორინგის ჯგუფის მიერ 5 აგვისტოს გამოქვეყნებულ ანგარიშს. აღნიშნული ჯგუფი შედგებოდა ეუთოს სამხედრო დამკვირვებლებისგან და რფ-ის სამშვიდობო ნაწილის წარმომადგენლებისგან. აღნიშნულ მოხსენებას ხელი მოაწერა რეგიონში რუსი შსმ სარდალმა, გენერალმა მარატ კულახმეტოვმა, რომელმაც დაადასტურა ცხინვალის რეგიონში ქართულ სოფლებზე თავდასხმის და დაგომისის ხელშეკრულებით აკრძალული დაბომბვის ფაქტები. მოხსენებაში ასევე აღნიშნულია, რომ დაბომბვის დროს ოსური ფორმირებები იყენებდნენ იარაღს, რომელიც 1992 წელს აიკრძალა.

ოსური ფორმირებების მიერ ქართული სოფლების დაბომბვას ადასტურებს რადიო თავისუფლების ვებ-გვერდზე გამოქვეყნებული ინფორმაცია⁶⁶ და რუსული უფლებადაცვითი ორგანიზაცია „მემორიალი“. ორგანიზაციის ხელმძღვანელის, ორლოვის განცხადებით, სამხრეთ ოსეთის ჯარები ესროდნენ ქართულ სოფლებში

⁶³ იხ. დანართი 12

⁶⁴ იხ. რეინტეგრაციის საკითხებში სახელმწიფო მინისტრის მიერ კომისიისათვის მიცემული ჩვენების სტენოგრამა, URL: http://www.parliament.ge/index.php?lang_id=GEO&sec_id=1322&info_id=20958

⁶⁵ იხ. დანართი 13, *Update on the situation in the zone of the Georgian-Ossetian conflict*, Spot Report, Vienna, August 7, 2008

⁶⁶ *Eyewitness Accounts Confirm Shelling Of Georgian Villages*, URL: http://www.rferl.org/content/Eyewitness_Accounts_Confirm_Shelling_Of_Georgian_Villages/13492591.html

მცხოვრებ მშვიდობიან მოსახლეობას. სროლები მიმდინარეობდა ცხინვალში რუსი მშვიდობისმყოფელების განლაგების ადგილებიდან⁶⁷.

6 აგვისტოს საღამოს საქართველოს პრეზიდენტი ცდილობს დაუკავშირდეს რუსეთის ფედერაციის პრეზიდენტს. რუსეთის ფედერაციის საგარეო საქმეთა სამინისტრომ უარი განაცხადა პრეზიდენტების სატელეფონო კომუნიკაციაზე, იმ მოტივით, რომ პირველი პირების საუბარი ჯერ მომწიფებული არ იყო კომისიის აზრით ეს იყო ბოლო შანსი სამხედრო ეკალაციის თავიდან არიდებისა, რაზეც რუსულმა მხარემ უარი განაცხადა.

საომარი მოქმედებები

7 აგვისტოს, დაახლოებით 00.00 საათიდან გააქტიურდა საარტილერიო დარტყმა სოფლებზე: ერედვი, ფრისი და ვანათი. იმავე დროს დაიწყო სარაზუკის სიმაღლეებზე შეტევა, რის შედეგადაც სამი ქართველი მშვიდობისმყოფელი დაიჭრა.

საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს მიერ მოპოვებული სატელეფონო საუბრების ჩანაწერებით დასტურდება ინფორმაცია დილის 3.30 საათისათვის საქართველოს ტერიტორიაზე რუსული რეგულარული არმიის მასობრივი შემოსვლის შესახებ. ჩანაწერებიდან ჩანს, რომ საქართველოს სამხედრო ძალების საპასუხო მოქმედებამდე 20 საათით ადრე რუსეთის ფედერაციის შეიარაღებულმა ძალებმა დაიკავეს როკის გვირაბი და შევიდნენ სამხრეთ ოსეთის ტერიტორიაზე. სატელეფონო საუბარი მიმდინარეობს ვინმე გასიევსა და „საზღვრის დაცვის უწყების“ მეთაურს შორის და ეხება რუსეთის ჯარების გადაადგილებას ცხინვალის რეგიონის მიმართულებით. აშშ-ის შესაბამისმა ოფიციალურმა ორგანოებმა დაადასტურეს აღნიშნული ჩანაწერების ნამდვილობა⁶⁸.

მნიშვნელოვანია აღინიშნოს, რომ რუსეთის ფედერაციამ საბრძოლო მოქმედებების აქტიურ ფაზამდე საქართველოს ტერიტორიაზე მასიურ სამხედრო შემოსვლას არ უარყოფს. რუსი ოფიციალური პირები ამტკიცებენ, რომ ჩანაწერში საუბარია რუსი სამშვიდობო ჯარების გეგმიურ როტაციაზე. ხაზგასმით უნდა ითქვას, რომ იმ დროისთვის მოქმედი დაგომისის ხელშეკრულების საფუძველზე, ნებისმიერი მსგავსი ტიპის გადაადგილება უნდა მოხდეს დღის სინათლეზე, რის შესახებაც მინიმუმ ერთი თვით ადრე უნდა ეცნობოს შსკ-ის ყველა მხარეს - საქართველოს მთავრობის შესაბამის წარმომადგენელს და ეუთოს.

11.00 საათისთვის ოსურმა ზანდ ფორმირებებმა განაახლეს საარტილერიო შეტევა ქართული სოფლების (ნული, ავნევი, ვანათი) მიმართულებით. სამი ქართველი პოლიციელი დაშავდა. ქართველებმა ორი ოსური ფორმირების წარმომადგენელი მოკლეს.

⁶⁷ Georgia calls on EU for independent inquiry, Luke Harding, Guardian, November 19, 2008, URL: <http://www.guardian.co.uk/world/2008/nov/19/georgia-russia-eu-media-inquiry>

⁶⁸ Georgia Offers Fresh Evidence on War's Start, New York Times, September 15, 2008, URL: <http://www.nytimes.com/2008/09/16/world/europe/16georgia.html?partner=rssnyt&emc=rss>

დაახლოებით 13.00 საათზე საგურამოში გაიმართა საქართველოს ეროვნული უშიშროების საბჭოს სხდომა, რომელზედაც შინაგან საქმეთა მინისტრმა საბჭოს წევრებს მოახსენა საქართველოს ტერიტორიაზე დიდი რაოდენობით რუსული რეგულარული არმიის შემოსვლის თაობაზე.

დაახლოებით 14.00 საათზე ხეთაგუროვოდან დაიბოძა ქართველი მშვიდობისმყოფელების საკონტროლო პუნქტი ავნევში. ამის შედეგად ორი ქართველი მშვიდობისმყოფელი და რვა მშვიდობიანი მოქალაქე გარდაიცვალა⁶⁹.

დაახლოებით 14.00 საათზე საქართველოს საგარეო საქმეთა სამინისტრომ გააკეთა განცხადება საქართველოს ტერიტორიაზე დიდი რაოდენობით რუსული რეგულარული არმიის ჯავშანტექნიკის შემოსვლის თაობაზე.

დაახლოებით 14.00 საათზე საქართველოს შესაბამისმა უწყებებმა მიიღეს ინფორმაცია, რომ რუსეთის დამატებითი რეგულარული არმია მზად იყო და ელოდებოდა საქართველოს მიმართულებით წამოსვლის ბრძანებას.

ამავე პერიოდში საქართველოს შეიარაღებული ძალების მთავარსარდალთან შეთანხმებით, გაერთიანებული შტაბის უფროსის, ზაზა გოგავას ბრძანებით, ოსური ფორმირებების წარმომადგენლების მხრიდან თავდასხმების შესაჩერებლად დაიწყო ქართული შეიარაღებული ნაწილების და არტილერიის გადაყვანა ცხინვალის რეგიონის ადმინისტრაციულ საზღვრებთან⁷⁰.

7 აგვისტოს პრეზიდენტის სპეციალური წარმომადგენელი⁷¹, თემურ იაკობაშვილი ჩავიდა ქალაქ ცხინვალში დე ფაქტო ხელისუფლების წარმომადგენლებთან შესახვედრად. ქართული მხარის განცხადებით, ეს შეთანხმება ჯერ კიდევ 5 აგვისტოს მოხდა, თუმცა ბოლო მომენტში ოსურმა მხარემ უარი განაცხადა შეხვედრაზე⁷² და მისი გადადების შესაძლებლობაზე მიუთითა. ცხინვალში ის შეხვდა შსმ სარდალს, გენერალ მარატ კულახმეტოვს⁷³. ბატონი იაკობაშვილის ინფორმაციით, გენერალმა განუცხადა, რომ ოსური ფორმირებების წარმომადგენლები მას არ ემორჩილებიან და საარტილერიო შეტევას სამშვიდობო ნაწილის სიახლოვიდან ახორციელებენ, "стреляют из подтишка"⁷⁴. სამშვიდობოების სარდალის თქმით, ვერ ხერხდებოდა დაკავშირება ვერც კოკოითთან და ვერც ჩოჩიევთან. რუსეთის ფედერაციის სპეციალურმა წარმომადგენელმა პოპოვმა

⁶⁹ Phone conversation interception of separatist militia confirming the death of Georgian military servicemen and civilians is available.

⁷⁰ იხ. რუსეთის აგრესიის პერიოდში საქართველოს შეიარაღებული ძალების გაერთიანებული შტაბის უფროსის, ზაზა გოგავას მიერ კომისიისათვის მიცემული ჩვენების სტენოგრამა, URL: http://www.parliament.ge/index.php?lang_id=GEO&sec_id=1329&info_id=21053

⁷¹ დე-ფაქტო რეჟიმის წარმომადგენლები უარს აცხადებდნენ რეინტეგრაციის საკითხებში სახელმწიფო მინისტრ თემურ იაკობაშვილთან კომუნიკაციაზე სამინისტროს სახელწოდების გამო. საქართველოს პრეზიდენტმა ხელოვნური დაბრკოლებების თავიდან არიდების მიზნით მინისტრს მიანიჭა საქართველოს პრეზიდენტის წარმომადგენლის სტატუსი.

⁷² *Tskhinvali Denies Having Agreed to Talks*, URL: <http://www.civil.ge/eng/article.php?id=18898>

⁷³ *State Minister Meets Chief Russian Peacekeeper*, URL: <http://www.civil.ge/eng/article.php?id=18926&search=Iakobashvili>

⁷⁴ იხ. პრეზიდენტის სპეციალური წარმომადგენლის, თემურ იაკობაშვილის მიერ კომისიისათვის მიცემული ჩვენების სტენოგრამა, URL: http://www.parliament.ge/index.php?lang_id=GEO&sec_id=1329&info_id=21004 ასლის

საბოლოოდ მოახერხა კოკოთთან საუბარი. ეუთოს ანგარიში მოწმობს, რომ პოპოვი შეეცადა ოსური მხარე სასწრაფო შეხვედრის აუცილებლობაში დაერწმუნებინა, თუმცა უშედეგოდ⁷⁵. ამ შეხვედრის შემდეგ, დაახლოებით 16.00 საათზე, კულახმეტოვმა შესთავაზა იაკობაშვილს, რომ საქართველოს მთავრობას გაეკეთებინა განცხადება ცეცხლის ცალმხრივად შეწყვეტის შესახებ⁷⁶.

17.00 საათზე იაკობაშვილმა დაურეკა გენერალ კულახმეტოვს და მოახსენა საქართველოს მთავრობის გადაწყვეტილება ცეცხლის ცალმხრივი შეწყვეტის თაობაზე. 18.40 საათზე იაკობაშვილმა გამართა პრესკონფერენცია და მოსახლეობას მოახსენა მთავრობის გადაწყვეტილებების შესახებ.

19.10 საათზე პრეზიდენტმა სააკაშვილმა ტელევიზიით გააკეთა განცხადება ცეცხლის შეწყვეტის შესახებ და დე-ფაქტო რეჟიმის წარმომადგენლებთან მშვიდობიანი მოლაპარაკებებისაკენ მოუწოდა. ამის შემდეგ კონფლიქტის ზონაში ცეცხლი შეწყდა.

20.30 საათზე ხეთაგუროვოდან დაიწყო ავნივის დაბომბვა. დე-ფაქტო რეჟიმის უშიშროების საბჭოს მდივანმა, ანატოლი ბარანკევიჩმა ადგილობრივი ტელევიზიით განაცხადა, რომ კაზაკთა შეიარაღებული ფორმირებები მოემართებოდნენ სამხრეთ ოსეთის მიმართულებით, რათა დახმარებოდნენ ქართველების წინააღმდეგ ბრძოლაში.

7 აგვისტოს დღის განმავლობაში საქართველოს პრეზიდენტი დაუკავშირდა და ინფორმაცია მიაწოდა სიტუაციის უკიდურესად ესკალაციის შესახებ ლიტვის პრეზიდენტ ადამკუსს, პოლონეთის პრეზიდენტ კაჩინსკის, შვედეთის საგარეო საქმეთა მინისტრს ბილდტს და ჩრდილო ატლანტიკური ალიანსის გენერალურ მდივანს სხეფერს.

დაახლოებით 22.00 საათზე ოსურმა ფორმირებებმა ცეცხლი გახსნეს სოფლების – ფრისის და თამარაშენის მიმართულებით. ცეცხლის გახსნის ფაქტს მოწმობს ეუთოს დამკვირვებლების მიერ 8 აგვისტოს წარმოდგენილი ანგარიში⁷⁷.

23.30 საათზე ოსურმა ფორმირებებმა ცეცხლი გაუხსნეს ქართველი მშვიდობისმყოფელების ყველა საკონტროლო პუნქტს ცხინვალის მიმდებარე ტერიტორიებზე (სოფლებში – თამარაშენში და ქურთაში). ქურთაში პოლიციის განყოფილება სრულად განადგურდა.

23.30 საათზე საქართველოს მთავრობამ მიიღო ინფორმაცია დამატებით 150 ერთეული ჯავშანტექნიკის რუსეთის ფედერაციიდან როკის გვირაბის გავლით, ცხინვალის მიმართულებით შემოსვლის შესახებ.

⁷⁵ იხ. დანართი 13, *Update on the situation in the zone of the Georgian-Ossetian conflict*, Spot Report, Vienna, August 7, 2008,

⁷⁶ *S. Ossetian Talks Scheduled for August 7 – Official*, URL: <http://www.civil.ge/eng/article.php?id=18897&search=august>

⁷⁷ იხ. დანართი 14, *Situation in the zone of the Georgian-Ossetian conflict, Update No. 1*, OSCE Spot Report, Vienna, August 08, 2008

23.35 საათზე საქართველოს შეიარაღებული ძალების გაერთიანებული შტაბის უფროსი, ბრიგადის გენერალი ზაზა გოგავა საქართველოს პრეზიდენტისაგან იღებს ინფორმაციას საომარი მდგომარეობის გამოცხადების შესახებ. ამის შემდეგ საქართველოს შეიარაღებული ძალების მთავარსარდალი გაერთიანებული შტაბის უფროსს აძლევს შემდეგ ბრძანებას:

- შეჩერდეს რუსეთის ფედერაციის რეგულარული არმიის შემოსვლა საქართველოს ტერიტორიაზე;
- ჩახშობილ იქნეს ცხინვალის რეგიონში არსებული საცეცხლე წერტილები, საიდანაც ხდება ქართული სოფლების დაცხრილვა;
- უზრუნველყოფილ იქნეს რეგიონის მოსახლეობის უსაფრთხოება.

საქართველოს შეიარაღებულმა ძალებმა პირველად – რუსეთის და ოსური ფორმირებების მხრიდან თავდასხმების შემდეგ – 7 აგვისტოს 23.50 საათზე განახორციელეს სამხედრო მოქმედებები და შეიყვანეს კონფლიქტის ზონაში შეიარაღებული ტექნიკა და ჯარები.

დაახლოებით 24.00 საათზე ქართული სამშვიდობო ოპერაციების შტაბის უფროსი მამუკა ყურაშვილი მასმედიის წარმომადგენლებთან აკეთებს განცხადებას, რომ საქართველოს შეიარაღებულმა ძალებმა დაიწყეს კონსტიტუციური წესრიგის აღდგენა ცხინვალის რეგიონში. გაერთიანებული შტაბის უფროსმა ზაზა გოგავამ განაცხადა, რომ ეს არ იყო თავდაცვის სამინისტროს პოზიცია და, შესაბამისად, ბრიგადის გენერალმა ყურაშვილმა გაერთიანებული შტაბის ხელმძღვანელისაგან საყვედური მიიღო. თავად მამუკა ყურაშვილი ადასტურებს ზაზა გოგავას ინფორმაციას. როგორც სამშვიდობო ოპერაციების შტაბის უფროსმა განაცხადა, ეს იყო ემოციური განცხადება და ემოცია გამოწვეული იყო მოწინააღმდეგის მხრიდან ქართულ სამშვიდობო ძალებზე სამხედრო შეტევით⁷⁸.

8 აგვისტოს ქართულმა შეიარაღებულმა ნაწილებმა დაიკავეს შემდეგი სოფლები: წინაგარა, ორჭოსანი, დიდმუხა, მუგუთი, რომი, დმენისი და არცევი. დაკავებული სიმაღლეებიდან ხორციელდებოდა საარტილერიო შეტევა ძარას გზაზე, საიდანაც ხდებოდა რუსული შეიარაღებული ნაწილების შემოდინება, ასევე სოფელ ხეთაგუროვოზე.

საქართველოს შეიარაღებული ძალების გაერთიანებული შტაბის ცნობით, ქართულ სოფლებზე და შეიარაღებულ ნაწილებზე შეტევა ხდებოდა ცხინვალის გარეუბნებიდან, განსაკუთრებით „ვერხნი გოროდოვიდან“ (ცხინვალის სამხრეთ-დასავლეთი ნაწილი), სადაც განლაგებული იყო რუსეთის ფედერაციის სამშვიდობო ძალების შტაბი. საქართველოს შინაგან საქმეთა მინისტრის განცხადებით, ერთი მხრივ, საარტილერიო დარტყმები, ხოლო, მეორე მხრივ, ცეცხლის კორექტირება რუსეთის ფედერაციის სამშვიდობო ნაწილის ბაზიდან ხდებოდა. ამ ფაქტს ადასტურებს ერთ-ერთ ოსურ საინფორმაციო ვებ-გვერდზე გამოქვეყნებული სტატია. მასში აღწერილია ფაქტი, თუ როგორ წარმატებით ახორციელებდა ერთ-ერთი ოსი მებრძოლი ცეცხლის

⁷⁸ იხ. საქართველოს შეიარაღებული ძალების სამშვიდობო ოპერაციების შტაბის უფროსის მიერ კომისიისთვის მიცემული ჩვენების სტენოგრამა, URL:

http://www.parliament.ge/index.php?lang_id=GEO&sec_id=1322&info_id=21019

კორექტირებას რუსეთის ფედერაციის სამშვიდობო ძალების შტაბის შენობის სახურავიდან. ამას მოწმობს რუსული უფლებადაცვითი ორგანიზაცია „მემორიალის“ ანგარიშიც⁷⁹.

დილის 11 საათზე ქართულმა არმიამ ცხინვალის ირგვლივ სიმაღლეები დაიკავა, რის შემდეგაც შინაგან საქმეთა სამინისტროს სპეციალურმა დანაყოფებმა დაიწყეს ცხინვალში შესვლა. გაერთიანებული შტაბის ხელმძღვანელის და შინაგან საქმეთა მინისტრის განცხადებით, ამ ოპერაციის მიზანი იყო:

- ცხინვალის ჩრდილოეთით მდებარე სოფლებიდან მოსახლეობის ევაკუაცია, ვინაიდან ვერ ხერხდებოდა მათი შემოვლითი გზით გამოყვანა ამ გზაზე მუდმივი საარტილერიო თავდასხმის გამო;
- ცხინვალში არსებული საცეცხლე წერტილების ჩახშობა.

გაერთიანებული შტაბის ხელმძღვანელის, ზაზა გოგავას განცხადებით, ქალაქ ცხინვალში საარტილერიო სროლა ხორციელდებოდა "დანა"-ს ტიპის ზუსტი საარტილერიო დანადგარებით და შეტევა ხდებოდა დე-ფაქტო რეჟიმის „თავდაცვის სამინისტროს“, „შინაგან საქმეთა სამინისტროს“ და სხვა სამთავრობო დაწესებულებების მიმართულებით.

8 აგვისტოს 14.00 საათისათვის საქართველოს სამართალდამცავი ორგანოები თითქმის მთელ ქალაქს აკონტროლებდნენ. 15.00 საათისათვის ცხინვალის რეგიონის დროებითი ადმინისტრაციის ხელმძღვანელმა და თბილისის მერმა გამოაცხადეს სამსაათიანი მორატორიუმი სამხედრო მოქმედებებზე. როგორც აღმასრულებელი ხელისუფლების წარმომადგენლებმა განაცხადეს, ამ სამი საათის განმავლობაში მოხდა კონფლიქტის რეგიონიდან სამოქალაქო მოსახლეობის გამოყვანა. მათივე განცხადებით, სწორედ ამ პერიოდში ხდებოდა რუსეთის ფედერაციის შეიარაღებული ძალების მხრიდან საარტილერიო შეტევა როგორც ავიაციით, ისე „გრადის“ ტიპის დანადგარებით. შინაგან საქმეთა მინისტრმა კომისიას წარუდგინა ამის დამადასტურებელი ვიდეომასალები⁸⁰.

9 აგვისტოს საქართველოს პარლამენტმა დაამტკიცა პრეზიდენტის აქტი საომარი მდგომარეობის გამოცხადების შესახებ.

10 აგვისტოს 17.30 საათზე საქართველოს საგარეო საქმეთა სამინისტრომ საქართველოში რუსეთის ფედერაციის საელჩოს გადასცა დიპლომატიური ნოტა საქართველოს მიერ ცეცხლის შეწყვეტის შესახებ. ამ ფაქტის მიუხედავად, რუსეთის შეიარაღებულმა ძალებმა განაგრძეს ქვეყნის ტერიტორიების დაბომბვა და ოკუპირება. მომდევნო სამი დღის განმავლობაში საქართველოს ტერიტორია რუსული ავიაციისა და ტაქტიკური რაკეტების გამოყენებით კიდევ 32-ჯერ დაიბომბა.

⁷⁹ Georgia calls on EU for independent inquiry, Luke Harding, Guardian, November 19, 2008, URL: <http://www.guardian.co.uk/world/2008/nov/19/georgia-russia-eu-media-inquiry>

⁸⁰ იხ. საქართველოს შინაგან საქმეთა მინისტრის მიერ წარმოდგენილი პრეზენტაცია, URL: http://81.95.174.252/index.php?lang_id=GEO&sec_id=1322&info_id=21527

10 აგვისტოს რუსული სამხედრო გემები შევიდნენ ოჩამჩირის პორტში და სარაკეტო და საჰაერო თავდასხმა განახორციელეს ზემო აფხაზეთზე. იმავე დღეს რუსულმა ჯარებმა დაიკავეს ზუგდიდი.

12 აგვისტოს რუსეთის სამხედრო შეტევა განხორციელდა ფოთის პორტსა და ზუგდიდის ადმინისტრაციულ შენობებზე.

ექვსპუნქტიანი შეთანხმება

საფრანგეთის პრეზიდენტის, ნიკოლა სარკოზის შუამავლობის შედეგად საქართველოსა და რუსეთის ფედერაციის პრეზიდენტებმა 15 აგვისტოს ხელი მოაწერეს შეთანხმებას, რომელიც მოიცავდა შემდეგ ექვს პუნქტს:

1. ძალის გამოყენებაზე უარის თქმა;
2. საბრძოლო ქმედებებზე საბოლოოდ უარის თქმა;
3. ჰუმანიტარული დახმარებისთვის თავისუფალი მიმოსვლის უზრუნველყოფა;
4. საქართველოს შეიარაღებული ძალების დაბრუნება მათი ჩვეულებრივი დისლოკაციის ადგილებში;
5. რუსეთის შეიარაღებული ძალების დაბრუნება სამხედრო მოქმედებების დაწყებამდე არსებულ ხაზზე. საერთაშორისო მექანიზმის შექმნამდე, რუსეთის სამშვიდობო ძალების მიერ უსაფრთხოების დამატებითი ზომების განხორციელება;
6. აფხაზეთსა და სამხრეთ ოსეთში უსაფრთხოებისა და სტაბილურობის პირობების შესახებ საერთაშორისო დისკუსიების დაწყება.

თუმცა, საქართველოს აღმასრულებელი ხელისუფლების ინფორმაციით, ამ დოკუმენტის ხელმოწერის შემდეგ გრძელდება აღნიშნული პუნქტების უგულვებლყოფა, რაც გამოიხატა შემდეგში

1. რფ ორივე რეგიონში (ცხინვალის რეგიონსა და აფხაზეთში) დამატებითი ჯარები შეიყვანა;
2. რფ გაამყდევნა ორივე რეგიონში სამხედრო ძალების და ბაზების გაზრდის გეგმა;
3. რფ ახალგორის რაიონის ჩათვლით, დაიკავა საქართველოს ის ტერიტორიები, რომლებსაც ომამდე საქართველოს ხელისუფლება აკონტროლებდა და რომლებიც არასდროს არ შედიოდა კონფლიქტის ზონაში;
4. რფ იძულების წესით გამოასახლა ქართველი მოსახლეობა კოდორის ხეობიდან
5. მედვედევ-სარკოზის სამშვიდობო შეთანხმებიდან ზუსტად ორი კვირის თავზე - 26 აგვისტოს აღნიშნული შეთანხმების მე-6 პუნქტის მოთხოვნათა დარღვევით რუსეთის ფედერაციის მიერ ხელმოწერილ იქნა ბრძანებულება რუსეთის ფედერაციის მიერ აფხაზეთისა და სამხრეთ ოსეთის დამოუკიდებლობის აღიარების შესახებ.

დაბომბვების გარდა, რუსებმა დაიკავეს კონფლიქტის ზონის გარეთ მდებარე შემდეგი დასახლებული პუნქტები: ქალაქები - ზუგდიდი და სენაკი, სოფლები - ბელოთი, შინდისი, ხაიში, განმუხური, ატოცი, ფახულანი, მეჯვრისხევი, რუისი და წვერი.

15 აგვისტოს, მაშინ, როდესაც ცეცხლის შეწყვეტის შეთანხმებას მოეწერა ხელი, რუსები აგრძელებდნენ ქართული დასახლებული პუნქტების დაკავებას. მათ გადაკვეთეს აბაშისწყალი, ასევე დაიკავეს იგოეთი, ხაშური და სურამი.

მედიაში არსებული ინფორმაცია სამხედრო აგრესიის დაწყების ფაქტის შესახებ

კომისიის სხდომაზე მოწვეული საქართველოს ხელისუფლების წარმომადგენლების განცხადებით, დიდი რაოდენობით რუსული შეიარაღების შემოტანა და რეგულარული არმიის შემოსვლა ცხინვალის ტერიტორიაზე როკის გვირაბის გავლით დაიწყო 7 აგვისტოს, დილით ადრე. კომისიამ ეს ინფორმაცია გადაამოწმა სხვა წყაროებიდან. რუსეთის მასმედიაში გასული ინფორმაცია უარყოფს რუსეთის ფედერაციის ვერსიას, თითქოს რუსულმა შეიარაღებულმა ნაწილებმა საქართველოში შემოსვლა მხოლოდ 8 აგვისტოს დაიწყეს.

life.ru 04.08.2008

ინტერნეტ-საიტზე გამოქვეყნებული ინფორმაციით, ფსკოვის სადესანტო ნაწილი განლაგდა როკისა და მამისონის უხელტეხილებთან, მასშტაბური სამხედრო წვრთნების „კავკასია-2008“ დასრულების მიუხედავად. გარდა ამისა, 2-3 აგვისტოს რუსული 58-ე არმიისა და 76-ე საჰაერო დივიზიის ნაწილების დისლოცირება მოხდა საქართველოს საზღვართან⁸¹. აღნიშნული სამხედრო ძალების გადაადგილება დაიწყო 2-3 აგვისტოს. იმავეს ადასტურებს *Krasnaya Zvezda (Red Star)*-ში 11.09.2008-ში გამოქვეყნებული სტატია⁸².

newsru.com 11.09.08

ინტერნეტ-საიტზე საუბარია 58-ე არმიის გადაადგილებაზე და აღნიშნულია, რომ 7 აგვისტოს რუსულმა სამხედრო ძალებმა მიიღეს ცხინვალისკენ გადასვლის ბრძანება. 135-ე პოლკი ცხინვალის რეგიონში შევიდა შუალამემდე, მანამ, სანამ ქართული არმია ცხინვალზე შეტევას განახორციელებდა.

Пермские Новости 15.08.08

რუსეთის ფედერაციის მიერ ომის დაწყების ფაქტს ადასტურებს ყოველდღიური გაზეთის, *Пермские Новости* –ს 15 აგვისტოს ნომერში გამოქვეყნებული ინტერვიუ რუს ჯარისკაცთან და მის მშობელთან, რომელშიც ჯარისკაცი აღნიშნავს, რომ მათი 58-ე არმია 7 აგვისტოდან იმყოფება სამხრეთ ოსეთის ტერიტორიაზე.

Комсомольская Правда 17.08.08

Комсомольская Правда აქვეყნებს 58-ე არმიის 693-ე პოლკის სერჟანტ ალექსანდრე პლოტნიკოვის ინტერვიუს⁸³, მიცემულს როსტოვში, მას შემდეგ, რაც ის დაჭრეს. პლოტნიკოვის თქმით, მათმა ქვედანაყოფმა უკვე აგვისტოს დასაწყისში იცოდა იმის შესახებ, რომ ომი უნდა დაწყებულიყო, თუმცა ოფიციალურად ამას არავინ ამბობდა.

⁸¹ *Российская армия подошла к границе Южной Осетии*, URL: <http://life.ru/news/27624/>

⁸² *СМИ: Российские войска вошли в Южную Осетию еще до начала боевых действий*, URL: <http://newsru.com/russia/11sep2008/voshli.html>

⁸³ *“Что война будет, мы знали еще в начале августа”*, URL: <http://www.kp.ru/daily/24147/3642/>

იგი აღნიშნავს, რომ მათი ქვედანაყოფი ომის დაწყებამდე გაგზავნეს ცხინვალთან ახლოს, მთებში⁸⁴.

2 სექტემბერს *Московский Комсомолец*-ის ჟურნალისტი ვადიმ რაჩკოვსკი საკუთარ ბლოგზე აქვეყნებს ინფორმაციას 58-ე არმიის 693-ე პოლკის 7 აგვისტოს (ან უფრო ადრეც) სამხრეთ ოსეთის მიმართულებით გადაადგილების შესახებ. თუმცა რაჩკოვსკი ამაში მნიშვნელოვანს ვერაფერს ხედავს, ვინაიდან ეს სამხედრო ძალების გადაადგილების პირველი შემთხვევა არ არის⁸⁵.

BBC Monitoring World Media Monitor-ის მიხედვით, 7 აგვისტოს აფხაზეთის დე-ფაქტო რეჟიმის ლიდერმა სერგეი ბაღაფშმა აღნიშნა, რომ რუსული ბატალიონი შევიდა კონფლიქტის ზონაში. აღნიშნული განცხადება გაკეთდა აფხაზეთის უშიშროების საბჭოს სხდომაზე, რაც გადაიგა კიდევ რუსეთის ტელევიზიის სახელმწიფო არხზე, *Rossiya-ze (Rossiya TV, Moscow, in Russian 1600 gmt 7 Aug 08)*.

როიტერის ჟურნალისტი საიდ ცარნაევი პირადად ჩავიდა ცხინვალში 7 აგვისტოს⁸⁶. ცხინვალის სასტუმროში, სადაც ის ცხოვრობდა, იმყოფებოდა 48 რუსი ჟურნალისტი და კიდევ 50 ადამიანი, რომლებიც ცარნაევის ჩასვლამდე 3 დღით ადრე ჩასულან ცხინვალში, თითქოს მათთვის წინასწარ იყო ცნობილი, რაც უნდა მომხდარიყო. ცხინვალში ჩასვლამდე კი მას საზღვართან შეხვდა ადამიანი, რომელსაც თავისი ოჯახი გაჰყავდა ცხინვალიდან. სწორედ იმ ღამეს დაიწყო შეიარაღებული კონფლიქტი რუსეთის ფედერაციასა და საქართველოს შორის.

რუსეთის ფედერაციის მხრიდან სამხედრო აგრესიის დაწყების ფაქტს მოწმობს რუსი ექსპერტების მიერ გაკეთებული განცხადებები.

რუსეთის ფედერაციის მხრიდან საქართველოს წინააღმდეგ სამხედრო ოპერაციის წინასწარ დაგეგმვის ფაქტს ადასტურებს ვლადიმერ პუტინის მოკავშირე და ეკონომიკური მრჩეველი ეკონომიკურ საკითხებში – *ანდრეი ილარიონოვი*. აღნიშნული პირის პრეზიდენტ პუტინის ახლო გარემოცვაში ყოფნა და მისი ხელმისაწვდომობა ინფორმაციის ფართო სპექტრზე ზრდის მის მიერ მოწოდებული ინფორმაციის სანდოობას.

ილარიონოვის განცხადებით⁸⁷, რუსეთ-საქართველოს ომისთვის მზადება რუსეთის ხელისუფლებამ 4 წლის წინ დაიწყო, მას შემდეგ, რაც საქართველოს მთავრობამ აჭარის ავტონომიურ რესპუბლიკაში არსებული პრობლემები უმტკივნეულოდ მოაგვარა. ამ პერიოდის განმავლობაში რუსეთის ხელისუფლება ეწეოდა საქართველოს საწინააღმდეგო პროპაგანდას, ამავე დროს ახორციელებდა სამხრეთ ოსეთის მილიტარიზაციას. ამ არაღიარებული რესპუბლიკის ბიუჯეტის 60% იხარჯებოდა

⁸⁴ *Пермские солдаты оказались в эпицентре войны*, URL: <http://www.permnews.ru/story.asp?kt=2912&n=453>

⁸⁵ <http://voinodel.livejournal.com/33871.html?thread=916559#t916559>

⁸⁶ *Scene At Russia-Georgia Border Hinted At Scripted Affair*, Brian Whitmore, RADIO FREE EUROPE/RADIO LIBERTY, August 23, 2008

⁸⁷ *Russia prepared war with Georgia and It was started by Russia*, Andrey Illarionov, URL: <http://digitalcaucasus.blogspot.com/2008/10/andrei-ilarionov-russia-prepared-war.html>

სამხედრო შეიარაღებაზე, რასაც ემატებოდა უშუალოდ რუსეთის ფედერაციიდან შემოსული სამხედრო ტექნიკა.

ექსპერტის განმარტებით, რუსეთ-საქართველოს ომი მიზნად ისახავდა საქართველოს დემოკრატიულად არჩეული ხელისუფლების შეცვლას. ამ ფაქტს არც რუსეთის ფედერაციის ოფიციალური პირები უარყოფენ.

ილარიონოვის განცხადებით, რუსულმა სამხედრო ძალებმა 7 აგვისტომდე დაიწყეს სამხედრო მოქმედებები აფხაზეთისა და სამხრეთ ოსეთის ტერიტორიებზე. 1 აგვისტოს დაიწყო ქართული სოფლების დაბომბვა. 3 აგვისტოს კოკოთმა დაიწყო მოსახლეობის ევაკუაცია სამხრეთ ოსეთიდან. 6 აგვისტოს კი რუსული სამხედრო დანაყოფები უკვე სამხრეთ ოსეთის ტერიტორიაზე იმყოფებოდნენ და როკის გვირაბი დაიკავეს. ამ დროისთვის რუსეთის 58-ე არმია მობილიზებული იყო საქართველოს საზღვართან. რუსეთის ხელისუფლებამ გამოგზავნა 9000 ჯარისკაცი და 700 ერთეული ჯავშანტექნიკა.

პველ ფელგენგაუერი, სამხედრო ექსპერტი

2008 წლის 20 ივნისს რუსმა სამხედრო ექსპერტმა, *პველ ფელგენგაუერმა* ისაუბრა რუსეთის ხელისუფლების მოსალოდნელ ქმედებებზე. ფელგენგაუერის განცხადებით, კრემლი უკვე გეგმავდა საქართველოში ომის დაწყებას საქართველოში არსებული ხელისუფლების მოშორების მიზნით. მის ხელთ არსებული ინფორმაციით, საომარი მოქმედებები დაიწყებოდა აგვისტოში ან სექტემბერში, ვინაიდან ზამთარში თოვლისა და სიცივის გამო შეუძლებელია კავკასიის ტერიტორიაზე გადასვლა. ფელგენგაუერი ვარაუდობდა, რომ კონფლიქტი ზემო აფხაზეთიდან ან ცხინვალის რეგიონიდან დაიწყებოდა და აგრესია საქართველოს მთელ ტერიტორიას მოიცავდა.

ზემოაღნიშნული მოსაზრების დასტურად ექსპერტს მოჰყავს შემდეგი ფაქტი – აგვისტოს მოვლენებამდე რუსმა გენერლებმა და რუსმა დიპლომატებმა შეწყვიტეს საქართველოს მხარესთან მოლაპარაკებები⁸⁸.

ფაქტებს შესწავლის შემდეგ კომისია მივიდა დასკვნამდე, რომ აგვისტოს აღნიშნული პერიოდი რუსეთის ფედერაციისათვის იყო ყველაზე ხელსაყრელი სამხედრო აგრესიის განსახორციელებლად შემდეგი მიზეზების გამო:

1. საერთაშორისო საზოგადოების მხრიდან არასათანადო ყურადღება.

აგვისტოს თვეში თანამდებობის პირების აბსოლუტური უმრავლესობა საერთაშორისო ორგანიზაციებში, ამერიკის შეერთებულ შტატებსა და ევროპაში ისვენებს. ამას გარდა სახელმწიფოს ლიდერების ყურადღება გადატანილია პეკინის ოლიმპიადის გახსნაზე. ასეთ ვითარებაში რუსეთის ფედერაციის ხელმძღვანელობა იმედოვნებდა, რომ აგრესიის შემთხვევაში საერთაშორისო საზოგადოება რეაგირებას ვერ მოახდენდა.

⁸⁸ *Russian analyst predicted Russian invasion 2 months before!*, Newspaper "Rezonansi", Interview with Pavel Felgenhauer, URL: <http://virtualcollector.blogspot.com/2008/08/russian-analyst-predicted-russian.html>

2. სამხედრო მოქმედებებისათვის სათანადო კლიმატური პირობები. საქართველოს შინაგან საქმეთა მინისტრის განცხადებით, რუსული ავიაციის სუსტ წერტილს მოღრუბლული ამინდი წარმოადგენს. პროგნოზის მიხედვით 2008 წელს ყველაზე კარგი ამინდი სწორედ 5-დან 25 აგვისტომდე იყო ნავარაუდები.

